

סם חיים

בענין מכונות הגילוח
דעת גדולי ישראל

פתיחה

דעת רשכבנה"ג מרן ה"הפץ חיים" זצוק"ל

דעת רשכבנה"ג מרן ה"חזון איש" זצוק"ל

דעת רשכבנה"ג מרן רבי חיים עוזר גרודוינסקי זצוק"ל

דעת מרן רבי אהרן קוטלר זצוק"ל

דעת רשכבנה"ג מרן ה"קהילות יעקב" זצוק"ל

דעת רשכבנה"ג ראש הישיבה מרן ה"אבי עזרי" שליט"א

דעת מרן עמוד ההוראה הגר"ש אלישיב שליט"א

דעת מרן הגר"י ווייס זצוק"ל

דעת מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל

דעת הגאון הגדול רבי יעקב קמינצקי זצוק"ל

דעת הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א

דעת הגאון הגדול רבי אהרן יהודה ליב שמינמן שליט"א

דעת הגאון הגדול רבי מיכל יהודה ליפקוביץ שליט"א

דעת הגאון הגדול רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א

דעת הגאון הגדול רבי ניסים קרליץ שליט"א

דעת הגאון הגדול רבי משה שמואל שפירא שליט"א

דעת הגאון הגדול רבי אברהם יעקב זלצניק שליט"א

דעת הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א

דעת הגאון רבי שריה דבילצקי שליט"א

דעת הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

דעת הגאון רבי משה צדקה שליט"א

דעת הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א

דעת הגאון רבי יעקב תופיק שליט"א

דעת הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א

הדרך המותרת ע"פ התורה

ג'
ד'
ד'
ז'
ז'
ח'
י'
י'
י"ב
כ"ט
ל"ב
ל"ב
ל"ג
ל"ג
ל"ד
ל"ו
ל"ו
ל"ו
ל"ז
ל"ז
ל"ז
ל"ט
מ'
מ'
מ"ג
מ"ד
מ"ה

פתיחה

דרשה הגמרא "ברוך אתה כבואך וברוך אתה בצאתך" שתהא יציאתך מן העולם כביאתך לעולם מה ביאתך לעולם בלא חטא אף יציאתך מן העולם בלא חטא (ב"מ קז.), וזהו תשוקתו ורצונו של כל בן ישראל, תכלית חייו בעבודת יוצרו, ובענין מכונות גילוח שאיפתו גם בזה לא ליכשל כל ימיו במלכודת ה' מצוות לא תעשה דאוריתא, ואין הכל יודעין תורת הדבר, על כן נכתבה החוברת דבריהן כגחלי אש של גדולי ישראל מאורי דרכנו האם בגילוח במכונה יש ה' לאוין דאוריתא, וברור שודאי לאחר הקריאה יחשבו המושלים בתורם חשבונו של עולם לעבור לגלח בסם.

בחוברת זו לא הוזכר שום שיטה או מקור הקשור למנהג השארת הזקן ע"פ הקבלה, לכל ידמה אדם לערב ביין חמשה איסורי דאוריתא לכין מנהג ע"פ הקבלה, אלא רק אם יש בגילוח במכונה מדינא דאוריתא ה' לאוין.

דעת רשכבנה"ג מרן ה"חפץ חיים" וצוק"ל

גילוח שיש בו השחתה פירש רש"י דרך לגלח בו ומשחית והיינו תעור, אבל
היינו משחית ואין דרך לגלח בו, והנה לפ"ז המשינקה החדשה שמספורין במ
(היינו מה שקורין אל וכ"ש חצי אל) שמגלחין כתער ממש ותולש השעור לגמרי
ולא נשאר מאומה המספר במ את זקנו לכאורה עובר על מה שכתוב ופאת זקנם
לא יגלחו ושומר נפשו ירחק מזה מאד.

(ע"ן לקמן בדברי הפוסקים שהמכונה שהיתה בזמן מרן הח"ח היתה נושאיה
מהשערות הרבה יותר מהמכונות בזמנינו שהיא היתה מכונת תספורת ידנית
בלא חשמל, בספרו ליקוטי הלכות מכות פ"ג עין משפט אות ז')

בפרט הצמער אותו צדיק צער גדול והיתה לו עגמת נפש עצומה מאלו
שהשחמשו במכונות גילוח [המופעלות ביד, כפי שהיו בימיו, אף שלא היו
חוחכות כ"כ בקידוח בשר כמו מכונות החשמל של היום], וכמו שביאו בספרו
"ליקוטי הלכות" ע"מ מכות (פ"ג ב"עין משפט" או"ז), שסיים שם: "ושומר נפשו
ירחק מזה מאד". וכוונתו היתה לא משום חומרא בעלמא, כ"א מצד הדין, ועבור
כל כלל ישראל בלי הברל. ואף שלא גירש מוחשיבה אלו מתלמידיו שגלחו
במכונה, אמנם הצמער עליהם צער רב. ופעמיים בשנה, ביה"כ ושמוח"ת, הי'
דורש ע"ז ברכים בתוכחה מגולה.

(נכד החפץ חיים בספר הדו"ת פנים)

דעת רשכבנה"ג מרן "החזון איש" וצוק"ל

מפני שאממ"ר אינו נוהג להורות הוראות אמר לי שאכתוב מה שידוע בשם
החזון"א וצ"ל והנה זה ידוע כאן שמעיד בשם החזון"א שאין למכור שום מכונת
גילוח למי שמתגלח בתער רק לגוי.
והגני דו"ש ואברכו בהצלחה בכל מעשיו שעושה לשם שמים.

חיים קניבסקי

נוסח המכתב נכתב ע"י מרן הקהילות יעקב וצוק"ל

(לשכנו תדרשו תלק א' עמ' רנ"ח)

(מכתב זה מכאר דעתו ומעמו)

ח' אייר תשל"ח

אשר בקש לכאר עו"פ מעמי ונמוקי כאיסוד מכונת הגלות, ומעם ושיפת חזון איש זי"ע, אכתוב בקצור, הנה תער כתורה לא כתיב, ושני יסודות האיסוד בזה הם השחתה ונילות, ונגד השחתה כ' הר"ן פ"ג דמכות כל שאין השערות ניכרות, וכריב"ן שם כ"א ד"ה ת"ל כתב היתר מספרים כעלמא משום שאין חותכין בצד העיקר אבל כל שחותך בצד העיקר דהיינו כתחילת חלק השער הנגלה היוצא מתוך העיקר הוא בנגד תער, וא"כ מכונת הנ"ל הוא תער דאורייתא ממש, ומספרים כעין תער הוא החותך סמוך לכשר דהיינו שמניח המספרים סמוך לכשר אך אין חותך סמוך לכשר ממש כ"ה פשטות הסוגיא דנויר נ"ח ע"ב, וע"ש מ' ע"ב, וכ"ה סגית הראשונים, וזה הי' פשיטת הח"ס או"ח סי' קנ"ד לאסור מן התורה אפי' במספרים אם הי' חותך כתער ממש, והשערות של הח"ס נתאמת בימינו.

ואל ישיא לב האדם לומר שדהתו"ס ל"ט ע"א ד"ה נויר שגילח שכתבו שכעין תער ג"כ משחית מעיקרו, וכ"כ התוס' עוד שם מ' ע"א ד"ה וכתער חולק על יסוד הנ"ל שכתבנו דכל שהיא סכין וחותך סמוך לעיקרו ה"ה תער דאורייתא, דרא מעותא היא שהרי התוס' בנויר שם מ' ע"ב ד"ה דתניא כ' בעצמם וז"ל ובמספרים ליכא השחתה שאינו נוטל השער מעיקרו ושרשו, הרי מפורש כהתו"ס דאלו הי' נוטל במספרים השער מעיקרו ושרשו הי' גם במספרים דין תער דאורייתא, ומעיקרו ושרשו היינו עד העיקר לא השורש ממש, דודאי אין השורש עצמו בכלל דזה גם בתער דאורייתא לפי הלכה אינו יסוד לאיסורו, ודהתו"ס שם ל"ט ע"א ומ' ע"א הנ"ל, ע"כ מתפרשים באחד מתרי אנפין דאו דדין זה מיוחד בנויר דהתם תער מפורש כתיב ואפילו כעין תער ממש אינו תער אבל דרך זה קצת דחוק, - או מה שנראה יותר שהתוס' עיקרם אשאו המעבירים כתלושה וכדומה קאי כאשר יראה בדבריהם והיינו דאם לא דומה עכ"פ בזה לתער שתלשו מעיקרו ושרשו כיוון שגם בגילוח אינו דומה כיון דדרך תלישה וכה"ג הוא אם כן במה דומה לתער, - אבל מספרים דדומה בצד של גלוח אם היה גם צד הדמיון שנוטל עד עיקרו ושרשו אם כן, דומה לגמרי לתער והוא תער ממש כמפורש בדהתו"ס שם מ' ע"ב הנ"ל שו"ר שגם ידידי ש"ב הגר"נ גשטמנר שליט"א בתשובתו פרש כן דהתוס' והוא נכון - ובלא"ה דברי הרמב"ם פ"ו מנויר ה"א מחלוקת על דברי התוס' הנ"ל.

ובגדר מלקט ורהיטני: ידוע שישנם כ' דעות בראשונים דלריב"ן ושאר ראשונים רהיטני הוא כלי אומנת שמגלח כמו תער והפמור משום שאין דרך גלוח בכך, ולדעת הר"ן רהיטני כעין מלקט צבת המלקט שערות שלא בדרך גלוח, וא"כ בדין לשני הפירושים אסור דמכונית הנ"ל כהיום דרך גלוח בכך וכאה אצל כל הגוים כהיום במקום התער ואיתמחי למלאכת הגלוח עוד יותר מתער, וכן לר"ן פשיטא דכה"ג אסור מה"ת, ופשוט מאד דע"פ הלכה אין שום הכדל בגדל הסכין אם הוא גדול או כ"ש ממש, כיון שהוא בגדר סכין למלאכתו והותקד ע"י חדרו, והחתקד עד השחתה כמו תער, ומקום הגלוח נשאר חלק למשעי.

ואין להתעקש דהוא בגדר כתוש ולא בגדר חתוך כאשר עלה בדעת איזה בני תורה אשר רמו כב' מעל' דכל המודל שראינו ונפוצים בעולם חותכים ע"י מהירות התנועה של הסכין בפנישתו עם שכנגדו וע"י יסוד זה נבנה כל מציאות הזה, וא"א לחלוק על מה שכחיר כשמש, ואפי' ימצא ע"ד מיעוט מציאות אחרת אשר לא ראינו, מי יכנים עצמו לזה, וקורא אני ע"ז מש"כ בח"ס שם כסוד' דהיום יתירו זה וימשך שיתירו גם את האיסור מדאוריתא לפי דכריהנ, ומכ"ש דלפי ענ"ד כל התפיסה הזאת של מעשה כתוש היא תפיסה מוטעית במציאות הדברים, (וע"ע פסחים ל"ו ע"א יאמרו וכו').

ומה שכ' בשיפת החזון איש וצללה"ת, היות חי' לי מו"מ כחלבה עם החזון איש עורדתי אותו פעם על המכשלה הזאת וחי' פשוט בעיניו לאיסור מאותם מעמים שהזכרתי למעלה דחינו שיפת תריב"ן ושאר הראשונים סוף מכות, ולא מחומרא בעלמא אלא מעיקר הדין, והדבר ידוע מאד בכל הסביבה שלו, ומה שלא פרסם כן בספרו לא ידעתי המעם, אבל ובי זה מה שפוסק לא העלה הכל על הכתב הוא סבה לחלוק עליו בידענו שהי' דעתו נוטה לאיסור גמור ועד סוף ימיו החזיק כן, והירא את דבר ה' ירחיק עצמו מכל הנ"ל כמו מן התער, והיות כי מעל' כבודו נ"י זכה במצוה הנ"ל יזכה ה' הטוב גם הלאה להחזיק במעוז דרכו, ואת מוכי הרבים יחי' נמנה.

הריני דוש"ת באהבה המצפה לרחמי ה'.

שמואל הלוי ואזנר (שו"ת שכמ הלוי חלק ד' סמן צו)

דעת רשכבנה"ג מרן רבי חיים עוזר גרודזינסקי זצוק"ל

אני רוצה בזה להודיע כי בהיותי בוילנא בעוד שנת תרצ"ה או תרצ"ו הראיתי מכונת גילוח "שיק" לרשכבה"ג ר' חיים עוזר זצ"ל בשליחות מתיבתא תורה ודעת ושמעתי כברירות שהוא לא התיר בתשוכתו להם.

אברהם אשר זימרמן

רב קהלת "שערי תפילה" גיו יורק (מכתבו,

עפ"י עדויות מכונת גילוח "שיק" שהיתה לפני כששים וחמש שנה השאירה

מהשערות יותר מהמכונות שבזמנינו)

דעת מרן רבי אהרן קוטלר זצוק"ל

הגאון רבי אהרון קוטלר זצ"ל אומר שמה שמצינו במסכת מכות דף כ"א ע"א הא כיצד גילוח שיש בו השחתה - הוי אומר זה תער שאין כוונת הגמרא לומר שיש לימוד שחייב רק בתער, אלא שחייב בכל אופן גילוח שיש בו השחתה אפילו בלי תער. ומה שמצינו ביו"ד שגילוח במספרים כעין תער מותר. הטעם הוא שהמספרים כעין תער אינם משחיתים כל השער אלא משאירים מעט ממנו ולכן אין כאן השחתה. ונקראים מספרים כעין תער רק משום שהגילוח שלהם הוא קרוב להיות כתער אבל אינו תער ממש.

יצחק יחיאל פאר ראש ישיבת דרך איתן (במכתבו בהדרת פנים עמ' כ"ב)

באתי בזה לאשר אודות מכונת הגילוח שבאתי לפני מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל ושאלתי בפירוש אם אפשר להקל להשתמש במכונה הנ"ל היות שהנני סובל מאוד מהסם המשיר שער, וענה לי בשום אופן לא ושאלתי אם זה חומרא, ואמר שזהו מעיקר הדין.

בכבוד ובהוקרה כיאות

אליהו רב וכמפויגל (מכתבו)

כשהגעתי לקוינס לשמש כרב ראיתי שרבים מגלחים את זקנם בתער וכדי להפרישם מאיסור זה קניתי מכונות גילוח וחילקתי אותם בין אנשים אלה גם שלחתי את בני להדריכם בפעולות המכונה, כשסיפרתי על כך למרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצוק"ל ענה "לא היה כדאי כל העסק הלא חו"ל אמרו אחד המקף

ואחד הניקף במשמע (וכן אחד המשוחית ואחד הנשחת לוקה) וממילא לא היה
לך לחלק את המכונות ולשלוח את בניך לאנשים אלה.
(רבה של קווינס בספר הדרת פנים עמ' שני"ג)

דעת רשכבנה"ג מרן ה"קהילות יעקב" זצוק"ל

נתבקשתי מאמור"ר לפרסם שמעולם לא התיר את מכונת גלוח ואדרבה קרוב
מאוד שזהו תער ממש ועוברין עליו בחמשה לאוין וכבר נתפרסם שהחפץ חיים
זצ"ל בליקוטי הלכות על מכות אוסר אפילו את מכונת גלוח של יד [בלא
חשמל] הנקרא נול וכל שכן וקל וחומר של זמנינו שהוא הרבה משוכלל יותר
וקרוב לודאי שעצם הסכין נוגע בבשר והוזה ליה תער ממש ואם כן זהו תער
האמור בתורה.

שוב נתבקשתי מהגרא"מ שך שליט"א לפרסם גם בשמו שמעולם לא התיר ח"ו
המכונת גלוח.

חיים קניבסקי

נוסח המכתב נכתב ע"י מרן הקהילות יעקב זצוק"ל

(קריינא דאגרתא חלק ג' אגרת מ"ט ולשכנו תדרשו חלק א' עמ' רני"ח)

קרוב לודאי שהמכונת גלוח דינה כתער ממש ועל כל פעם שמגלח בה עובר
בחמשה לאוין ר"ל.

ומי שרצה להסיר זקנו אין לו דרך היתר אלא ע"י המשחה (משעי) הידועה וכן
היו עושין תמיד כל הרצה לעשות בהכשר.

ובזכות השמירה מאיסור גלוח יצליח הרבה בתורה ויר"ש ויהי' לגאון ולתפארת
בעה"י.

(קריינא דאגרתא חלק ג' אגרת נ')

קרוב לודאי שזה מעיקר הדין חמשה לאוין באמת בלי ספק, אני לא מקבל
אתריות להורות בהחלט, אני תמיד לא מורה בהחלט, אבל כמעט ברור כשמש
שזה ממש גלוח, כיון שלא נשאר כלום, בודאי הסכין החותך נוגע בבשר. או לא
היו המכונות משוכללות כל כך, היה נשאר קצת שערות זה סימן שהסכין
החותך לא נוגע, וגם כן אז אסרו. אפילו מי שרצה להתיר זה רק אז, אבל היום

סם חיים

ט

שלא נשאר זכר כדאי שהסכין נתגע בבשר. אם הסכין החותך נתגע בבשר זה לאו גמור. ההיתר של מספרים זה מפני שהסכין העליון חותך, והסכין העליון לא נתגע בבשר ופה ברור שנתגע בבשר ודאי זה איסור גמור. מי שרצה לשמור על התורה, צריך להזהר. קרוב לדאי שזה איסור גמור. באמריקה היה רב אחד ושאל פרופסורים מומחים באמריקה מבינים היודעים בענינים אלו, והוא שאל "האם הסכין החותך נתגע בבשר?" והם אשרו שנתגע, כתוב בשו"ע שאם הסכין נתגע בבשר עובר על לאו גמור. ומספרים, הסכין העליון חותך זה לא נתגע בבשר, במכונות של היום ברור שהסכין נתגע בבשר, אילו היה קצת הפסק לא היה נשאר כולו מגולח. המצב הוא כזה, הסכין מושך את הבשר ע"י המהירות ונתגע בבשר זה איסור גמור. תער, א דאי מאר מען נישט, א דאי א איסור גמור, נאר אך פסק'ן נישט, הלכה למעשה פסקן אך נישט. און מ'דארף זך היטן און מ'דארף משפיע זיין אז תברים זאל נישט ... (כדאי אסור, כדאי איסור גמור, אלא שהלכה למעשה איני פוסק, וצריך להזהר ולהשפיע שהתברים לא...)

(תשובתו בע"פ בספר הדרת פנים עמ' ש"ם)

בנוכחותי שאלוהו למו"ר מרן הקהילות יעקב זצוק"ל בחורים מירושלים בנוגע לגלוח עם מכונת גלוח ואמר שיש רק עצה אחת בסם, וכל מכונה קרוב שעובר בה לאו, ואמר להם גם במכונות החדשות מכל הסוגים והא ראי' שזה מגלח את הזקן חלק לגמרי, א"כ הסכין מסתמא חותך סמוך לבשר ואמר שאצל מרן החזו"א זצ"ל נסו וחתך סמוך לעור ממש, ובמכונות שהחלק העליון חותך, אז העור נכנס ונתגע בחלק העליון והעליון מגלח, וכן גם במכונות שיש רשת דקה מלמטה אותו הדבר וקרוב שעובר הלאו.

שאלתינו בנוגע לבחור ישיבה שמציעים לי ומתגלח עם מכונה ואמר לי מו"ר שיש לומר לו שאסור משום שאפשר שזה נובע מחוסר ידיעה, אבל אם לומר בישיבה שיוודעים מזה כגון פוניבו' וכדומה, זה לא נעים לקחת בחור כזה ויש להם בדבר.

אמר לי מו"ר זצוק"ל בנוגע למוסדות... שלא מתנכים את הבחורים לקיים את המצוות ודקדוקיהן כהלכתן לכן כל הלכה שיש להתמיר בה ולנהוג לחומרא נופל על הבחורים כעול, וכן בנוגע לגלוח עם מכונה חשמלית שכיום זינה כתער ממש.

(ארחות רבינו חלק א' בהוספות עמ' ל"ח)

כבר כתבנו שדעת מו"ר מרן הקהילות יעקב זצוק"ל שאסור להשתמש בכל סוגי מכונות הגילוח החשמליות ודבר ע"ז עם מרן החזו"א, ואמר מו"ר שגם על מכונת גלוח שפועלת עם היד (מכונת תספורת) לא ברור ההיתר, ורק בסם מותר להתגלח.

מרן הח"ח זצ"ל אוסר מכונת תספורת יד (מכונת תספורת) של מספרים ומוכים, (מרן הח"ח לא מיירי במכונה חשמלית שלא הייתה קימת בזמנו בפרט בפולין ליטא ורוסיה אלא מיירי במכונת יד שבה היו מסתפרין בתקופה הזאת וגם בעוד הרבה זמן אח"כ).

(ארחות רבינו חלק ג' עמ' ק"ה)

בהצעת שידוך אצל ב"ב, כשלא היה המתע מגדל זקן, אמר לברר אם מגלח עם מכונה, שאז לא יגשו לזה.

(פניני רבינו הקהילות יעקב עמ' ק"ה)

דעת רשכבנה"ג ראש הישיבה מרן ה"אבי עזרי" שלוי"א

בענין להסתפר הזקן עם מכונת גילוח חשמלי - יעויין בספר לקוטי הלכות על מס' מכות מבעל החפץ חיים ברף י"ד ב' בעין משפט שכתב שאסור. ואין להקל בזה. וגם ידוע שהחזון איש זצוק"ל אסר בכל מכונה.

אלעזר מנחם מן שך (מכתבים ומאמרים חלק ג' עמ' ע"ג וארחות יושר פרק ה')

דעת מרן עמוד ההוראה הגרי"ש אלישיב שלי"א

כתב החפץ חיים בליקוטי הלכות סוף מסכת מכות דכיום דנתחדש מכונה שמגלחים השער ונראה שיש כאן קרוב לדאורייתא, ונראה דאם בזמנו שלא הי' כ"כ משוכלל ואפילו גול [אפס] לא הוה כ"כ קמץ ק"ו בזמננו שהוא מכונה חשמלית דודאי יש כאן גדר השחתה ויש כאן איסור דאורייתא.

יוסף שלום אלישיב (בספרו הערות במסכת קידושין)

כתוב בגמ' ופאת זקנם לא יגלחו יכול אפי' גלחו במספרים יהא חייב ת"ל לא תשחית פאת זקנך, יכול אפי' לקטו במלקט ורהיטני יהא חייב ת"ל זקנם לא יגלחו, הא כיצד גלוח שיש בו השחתה.

ובח"ח ז"ל בליקוטי הלכות פ"ג דמכות כ' "המאשינקע החדשה שמספרין בהם היינו מה שקורין אל וכ"ש חצי אל שמגלחין כתער ממש ותולש השער ולא נשאר מאומה, המספר בהם את זקנו לכאו' עובר עם"ש ופאת זקנם לא יגלחו".

הנה המאשינקא (המכונה) אשר המציאו בימי הח"ח כמלפני מאה שנה אינו בבואה דבבואה להמכונות המשוכללות שבזמנינו ובכן כל עוד ואינו בטוח שאחרי השימוש יהי' מורגש כל שיערה ושיערה הרי הוא נלכד באיסור תורה ממש.

אמנם שמעתי שמכון א' בירושלים המציא מכונה מיוחדת שאין בכחה להשחית השיערות והדבר טעון בדיקה.

יוסף שלום אלישיב (בספרו קובץ תשובות סמן ל"ב)

צריך להקפיד שאחר הגילוח יורגש ביד שאינו חלק וגם אז עדיין לא ברור שלא יגלחו באיסור כמה שערות לפי"ז חושבני שבמציאות אין היתר.
יוסף שלום אלישיב (מכתבו)

דעת מרן עמוד ההוראה הגרי"ש אלישיב שליט"א אודות הגילוח במכונות, שכבר כתב רבינו הח"ח בליקוטי הלכות סוף מכות שגם במכונות גילוח המשרת שתי שערות יש בו איסור גילוח הזקן, לכן אין להתיר כהיום בכל סוגי המכונות המצויות, אפילו ע"י בדיקה אם מרגישים שערות בידים, לפי שאי אפשר להיות בטוחים שלא יחתכו ב' שערות מהזקן מעיקרן והוא בחשש איסור תורה.

משה מודכי קארפ

(מכתבו לאחר שמרן שליט"א נתן רשות לכתוב המכתב לפרסום לרבים)

דעת מרן הגר"י ווייס וצוק"ל

גאב"ד העדה החרדית ירושלים ומחבר "שו"ת מנחת יצחק"

מבאר באריכות הסוגיא דאימור התורה אינו דוקא כתער אלא גם בכל כל
ומנסה לחפש צדדי היתר ואינו מוצא

ב"ה יום א' לפרשת נח תשכ"ו לפ"ק.

ע"ד השאלה כזה"ל: הנה זה המציאו מכונות גילוח חשמליות חדשות, והפעולות כצורה שונה מאלה הרגילות והידועות, ומוחר אחד יר"ש שואל אם מותר לו למכור ולהציע אותן לחרדים שומרי תורה ומצוות. הריני מצרף ציור למכתבי זה, השונה במכונה זו, מזו המקובלות, שכבר התפשטו כזה:

א. ראש המכונה, ששמים על הבשר בשעת הגלוח, הוא מלא נקבים קטנים. ודרך נקבים הללו שער הזקן חודר. - במכונות המקובלות ישנם מדקים מדקים בחלק זה של המכונה.

ב. במכונות המקובלות נמצא, מתחת טם הראש, חלק הנוע לאורך המכונה הנה והנה, וכאשר שער הזקן נתקל בין המדקים, המכונה חותכת את השער, דומה לפעולת המספרים. אבל במכונה שלפנינו נמצאים המכניים - דומה לסכיני גלוח קטנים - מוצבים, כלומר שהצד החד נוגע ברשת, אשר דרכן השערות חודרות, ולא מושכות המכניים על הרשת כבמכונות הרגילות. ומכניים אלה (למעשה ישנם שם כעשרה סכינים, ולא רק שנים כבציור) אינם נעים לאורך המכונה, אלא זקופים הם על ציר, ונעים פעם לצד זה פעם לצד זה ברוחב המכונה, כאשר החצים האדומים מראים בציור. המכניים מצוירים כתמונה ג"כ בצבע אדום. אכן בנידן דידן השאלה היא, אם זה בכלל נקרא כעין מספרים, כי נדמה שחריפות המכניים הקטנים חותכים כבתער ממש עכ"ל.

א) הנה שאלה זו בא על שלחני כמה פעמים, (וכזה אף שכת"ה עשה מעשה אומנית היטב בציורו, אבל היא מהמותר, כיון שכל המכונות מפורטמים פה, וכבר היו הרבה מהם למראה עיני), והאמת אומר, כי יש לי פקפוק גדול על כל המכונות, כאלה, אף ובאזיה אופן שיפעלו ומסופק אני אף על המקובלות, אם נתפשטו עפ"י הסכמות חכמי התורה, אבל כיון שכבר נתגו כן, ולא ישמעו להחמיר, ודומה למה דאיתא (כיכמות דק"ב ומנחות דל"ב), שכבר נתגו העם בסנדל, ע"כ צריכים רק עכ"פ לכתור ביותר קרוב להיתרא שכיניהם, וזדי לפרש

טעמי ונמוקי אקדים איזה קטעים ממכתבים של כתי תעשויות בזה, וגם ממכתב של המומחה מחברת הקונים:

מאת : רעמינגטאן עלעקטריק שעווער לימיטעד (מתורגם מאנגלית), 2 ספטמבר 1996.

קבלנו מכתבו מיום 31 אוגוסט 1966, אודות שמבקש להודיעו אופן עבודת הרעמינגטאן שעווער, הננו להשיבו, שהמחתיים הפנימים, אינם נוגעים בעור הפנים, אבל מגלח בקירוב לעור הפנים 003. מאינטש כעיכו קליפתו החיצוני שע"ג המחתיים...

מאת : מונביים עלעקטריק לימיטעד (מתורגם מאנגלית), 6 ספטמבר. בתשובה למכתבו מיום 5 ספטמבר, הננו להודיעו שהמחתיים המנענעים אינם נוגעים בעור הפנים כלל פעולתו של הרצת המסרק על גבי הפנים מסייע שהשערות יחדרו תוך הנקבים הקנים, והמה נחתיים על ידי נענוע המחתיים...

מאת : שיק אינקארפארעטעד לימיטעד (מתורגם מאנגלית), 7 ספטמבר 1966. בתשובה למכתבו מיום 2 ספטמבר, הננו להודיעו שהמחתיים הפנימי של מכונת השיק, אינו נוגע בעור הפנים. שערות הזקן מובאים בסבך הבקעים של המחתיים החיצוני, ונחתיים על ידי המחתיים הפנימי. מוכן מאליו שהקליפה החיצוני שעל גבי המחתיים, נעשה בדרייקנות באופן שהמחתיים הפנימי מתקרב בקירוב היותר אפשרי להעור בלי שיגע בו...

מאת : מערכת ה-וויטש של חברת הקונים (מתורגם מאנגלית), 1 ספטמבר 1966.

אבקש סליחה על איחור תשובתי לשאלתו, באשר שרציתי לדרוש מקודם את חות דעת המדעי בזה. החרבות שבעלקטריק מכונות הגלוח, מכוסים במתכת מרודדת, באופן שהשערות נדחפים דרך המתכת, ונחתיים עם החרבות. אנחנו חושבים, שכרוב מכונות גלוח עלעקטרי, רחוק שיהי' החרבות נוגעים בעור הפנים, אבל באשר שיש להענין חשיבות גדול אצלו אנחנו מהססים מלומר בבירור גמור שאין חשש כלל שלמעשה יקרה כן לפעמים, אף שעל פי השערה לא יהי' כן...

ב') והינא לנו מדכריהם, שהכל מודים שמגלחים בקירוב היותר אפשר לעור הפנים, אמנם בנוגע להאפשרות של נגיעת המחתיים בעור הפנימי, אף שהבתי תעשו' מחליטים שאינם נוגעים כנזכר, (וכמובן שיש לחוש שאומרים כן, משום שנודע להם, שיש נפ"מ להשוואלים בזה המומחה של חברת הקונים, אומר שרק

ברוב היו כן, אמנם רק פי השערה, ולא בבירור כן גם שאין חשש כלל למעשה כנ"ל.

וכזה נגיע לתור דבר הלכה, באשר אף בלתי ידיעת אופן מעשיהם, אבל נודע התוצאה, מגלחים הדק היטב, עד שכמה מהם עושים עוד הפנים חלק ממש, וכזה יש לדון בתרתי, א' אף אם אין עוד הפנים מגיע למקום החתך, ב' מכ"ש אם עוד הפנים מגיע להתרבות החותכות, וכזה הנני להתחיל במקור הלכה זו, והיא (במכות דכ"א ע"א) ת"ר ופאת זקנם לא יגלחו, יכול אפילו גלחו במספרים יהא חייב, ת"ל לא תשחית, אי לא תשחית יכול אם לקטו במלקט ורהיטני יהא חייב, ת"ל לא יגלחו, הא כיצד גילוח שיש בו השחתה, הו' אומר זה תער עכ"ל, ופי' רש"י, ת"ל לא תשחית, ומספרים איכן משחיתים, שאין חותכים שיער בצד עיקר כתער גילוח שיש בו השחתה, דרך לגלח בו ומשחית, והיינו תער, אבל רהיטני משחית, ואין דרך לגלח בו, ומספרים מגלחין ואין משחיתים עכ"ל, - וש"מ מזה, דכל היתר של מספרים, משום שאין משחיתים, שאין חותכים שיער בצד עיקר, הא אם משכחת שחוחבין שיער בצד עיקר, אמורים כתער, דהו' גילוח שיש בו השחתה, דהרי לא נכתב בפירוש תער, אלא צריך גילוח שיש בו השחתה, ובמספרים הו' גילוח, ואם יש גם השחתה, אמורים כתער ממש, וכמ"ש החתם' בתשו' המובא להלן.

ג' והנה אף דמוכח מדברי הש"ם הנ"ל, דסתם מספרים, אין בהם השחתה, אבל על כרחך יש במציאות, מספרים שיש בהם השחתה, וכדמוכח ממה דאיתא (במס' נזיר דל"ט ע"א) במתני' נזיר שגילח בין בזוג בין בתער או שסיפספ כל שהוא חייב, ופירשו התוס' נזיר שגילח בין בזוג מספרים (עי' הגהות מהר"ב רנשבורג) וכו' מיירי שעוקר השיער מעיקרו ומשחית מן השורש כעין תער וכו' עכ"ל, - וכה"ג כתבו שם (ד"כ ע"א ד"ה וכתער), הא תגן נזיר שגילח בין בתער בין בזוג וכו', אלא אימא כעין תער, שעוקר השער ומשחיתו מעיקרו עכ"ל, - הרי משכחת גם בזוג מספרים, שעושה השחתה, - ואין לומר עפי"מ דאיתא ברימב"א (מכות) שם בשם תוס', כי גם במספרים יש ליהדר, מפני שזוגו של מטה משחית כתער, ואמרו כי הרב רבינו יעקב מקצווי הו' אומר לספוד, הזהר שלא תגוד הזוג של מטה עיי"ש, וכ"כ ביש"ש (יבמות פי"ב סי' י"ח), וכתה"ד (סי' רכ"ה), והובא ברמ"א (יו"ד סי' קפ"א), ועי' בתשו' חיים שאל (סי' נ"ב), - דאם עושה הכל בזוג של מטה, הרי הו' תער ממש ולא כעין תער.

(ד') והנה חשכתי ליתן מעם לדברי הרמב"ם (פ"ה מה' נזירות הי"א), שכתב
 בזה"ל, נזיר שגלח שערה אחת לוקה בין בתער בין בוזג והוא שקצצה מעיקרה
 כעין תער וכו', ואם הניח ממנו כדי לכופ ראשה לעיקרה אינו לוקה שאין זה כעין
 תער עכ"ל, - וכתב בלח"מ שם, דהרמב"ם מחולק עם התוס' דס"ל (בנזיר) שם,
 דלא מיקרי כעין תער, אלא שקצצה מעיקרו ממש, אבל להרמב"ם כ"ז שלא יוכל
 לכופ ראשו לעיקרו הו' כעין תער עיי"ש, - (תצ"ע ממש"כ התוס' שום נזיר דמ"א
 ע"ה ד"ה השתא), דאסור לגלח ראשו תוך ימי נזרו, אפילו במספרים למ"ד לעיל
 לרבות כל המעבירין עיי"ש, והרי מיירי שם במספרים כעין תער, דעיקרו קיים,
 וככה"ג הו' רק בנעשה לשיטת התוס' עיי"ש). ובלח"מ שם האריך בזה, אבל לא
 הסביר טעמו של הרמב"ם אמאי נסג מפירוש התוס', - ולהג"ל נכון דהרי הלשון
 כעין תער, הובא ג"כ לקמן (בנזיר דנ"ז ע"ב) במספרים כעין תער, אצל העברת
 שיער בית השחי וכו', ושם עכ"ח הפירוש לא מעיקרו ממש, וכן הובא מספרים
 כעין תער, לענין פאות הזקן, בתורת כהנים (ויקרא י"ט-כ"ז), ח"ל יכול אפילו
 גלחו במספרים כבתער וכו' עיי"ש, ומובא לשון זה בכל הפומקים ראשונים
 ואחרונים, עי' בטור וב"י וש"ע (יו"ד סי' קפ"א) שם, ושם עכ"ח הפירוש לא
 מעיקרו ממש, דאל"כ הו' גילוח והשחתה כנ"ל, ע"כ ס"ל להרמב"ם להשוות
 הלשון דכעין תער בכ"מ, ופירש ג"כ בנזיר כן כנ"ל, - ובאמת מוכח כן ג"כ מדברי
 המפרש (רש"י) בדברי המתני' והגמ' בש"ס (דנזיר) שם כפירוש הרמב"ם,
 דפירש שם (ד"מ ע"א) אלא כעין תער, כל המעבירין (שמעבירין, גוסחת הריב"ן)
 סמוך לעיקרן עיי"ש, ולא כתב שקצצו מעיקרו ממש, וזה כעין שפירש שם (דנ"ז
 ע"ב) כיון שגזז במספרים בסמוך לכשר כעין תער עיי"ש, - ובג"ח וש"ך שם
 (ביו"ד סי' קפ"א), הביאו פירוש רש"י הג"ל, גם לענין מספרים כעין תער המובא
 לענין פיאות עיי"ש, - ומש"כ בפרישה שם (אות ג'), מספרים כעין תער, ר"ל
 לספור כל השער עד שיהי' חלק כאילו ספר בתער עיי"ש ל"ג, דאם עשאו
 במספרים חלק כאילו בתער, א"כ שוב הו' תער ממש, דהרי תער לא כתוב בקרא
 בגילוח הפיאות, אלא צריך שיהי' גילוח והשחתה, והיכא דהו' גילוח והשחתה
 אסור, יהי' בתער או במספרים כנ"ל, ועל כרחק לאו דוקא חלק כאילו בתער,
 אלא סמוך לכשר כעין תער כנ"ל, - וכן מוכח עוד מדברי רש"י במתני' שם,
 שפירש, או סיפסף כל שהוא שתלש קצת בראש השיער עיי"ש, ולא כפי' התוס',
 שפירשו כל שהוא, אפילו שער אחד לוקה עליו, ומיירי שעוקר והשיער מעיקרו

ומשחית מן השורש כעין תער וכו' עיי"ש, משא"כ כמה דאיתא בדברי ר' יאשי' שם (ע"ב), תלש מירט סיפספ כל שהוא וכו', פירשו, פירוש שלא בתער, בין שעקר השער מתחילתו סמוך לראשו, ומיהו שלא כעין תער, ובין שלא עקרו לגמרי כ"א מקצתו וכו' עיי"ש, ומשום דבעשה עובר אף במקצתו, אבל בלאו עובר דוקא בקרוץ לגמרי מעיקרו, ולדברי התוס', ר' יאשי' אינו מחולק עם התניא אידך ותנא דמתני' עיי"ש הטעם, אבל לדברי רש"י, אם נאמר דר' יאשי' ס"ל דהוי רק בעשה, עכ"ה חולק עם התניא אידך ותנא דמתני' דר"ק. וכ"ז מתאים עם שיטת הרמב"ם, ומטעם דלא ס"ל לחלק בין כעין תער האמור בגזרות, לכעין תער הנאמר בשער בית השחי ובפאות כנ"ל.

ה') והנה מה דשמע מינה מדברי הרמב"ם, דכל שלא הניח כדי לכוף ראשו לעיקרו, נכנס בכלל כעין תער, נפ"מ גדולה, גם לענין פאות הראש והזקן, למאן דמחמיד כעין תער, כמבואר בש"ע ופוסקים שם (ביו"ד), דאז צריך להשאיר כדי לכוף ראשו לעיקרו, וכשעיינתי בספרים מצאתי בתשו' רעק"א (מכת"י, גרפס בירושלים תשכ"ה, סי' ס"ג) שכתב שם בזה"ל, דכמו דאמרינן לפי האמת, דבמניח כדי לכוף ראשו לעיקרו, לא מקרי הקפת הראש, דאינו משהו צדיו לאחוריו, כיון דנשאר השער בגידול לכוף ראשו לעיקרו עכ"ל, ועכ"ה כוונתו, דכדי שלא יהי' מספרים כעין תער, צריך כדי לכוף ראשו לעיקרו, - וכן ראיתי בדרכי תשובה שם (סי' קפ"א ס"ק מ"ז) בשם הכת"ם דנהגין ומניחין לגדל כל השערות באורך כדי לכוף ראשו לעיקרו כל שער ושער וכו' עיי"ש, - ולזהנ"ל מצאנו מקור נכון לזה בדברי הרמב"ם הנ"ל, דרק אם הניח כדי לכוף ראשו לעיקרו, יוצא מכדי מספרים כעין תער כנו', - ועי' ביש"ש שם (יבמות פ"ב - י"ח), שהחמיד מאוד בענין פאות הראש עיי"ש.

ו') וכדוחי בזה הגני לנגוע באיזה נקודות מענין לענין באותו ענין, המבוארים בתשו' רעק"א שם, (והיא התשובה אשר עלי' סוכבים דברי החת"ם בתשו' דלהלן), ות' חת"ם (חיו"ד סי' קל"ט וק"מ), לענין סריקת פאות הראש, ולתשו' רעק"א הנ"ל דימו בגליון הש"ס (שבועות ד"ב ע"ב), אך בשינוי קצת, דשם בגליון כתב, דמש"כ התוס' שם, וליכא למימר דהקפת הראש שרי, במספרים, ונקט בתוספתא דוקא תער לאפוקי מספרים, ומ"מ מראשו לא שמעינן, דגילוח מצורע בתער, כיון דהקפת הראש אסור נמי במלקט ורדימני, דהא ודאי במלקט ורדימני לא אפשר במצורע, דגילוח כתיב ב', וא"כ מראשו דעינין תער עיי"ש, דר"ל לענין מספרים איתקש, ולמלקט לא איתקש היינו דאיתקש רק לענין

המפורש בקרא זה דלא תשחית, דבעי השחתה, ולמלקט לא איתקש עיי"ש, ואילו בתשו' שם, כתב הגרע"א, דאף דלא מדמינן פיאות לזקן, לענין שלא בדרך גלוח, מ"מ השחתה בעי' מסברא, דכל שאינו משחית השער מעיקרו, לאו שם הקפה עלי' עיי"ש.

ז) והנה כמו שכתב בתשובה, איתא כה"ג ברישב"א (מכות) שם, שכתב, כמה דמשמע מדברי התוספתא, דגם בפיאות הראש אינו חייב, במספרים כעין תער, דאפשר דנפקא לו לתוספתא האי דינא, משום דכיון דהקפה היא השוואת הצדדים לאחורי אוניו ולפדחתו, דלא חשוב הא במספרים, אלא בגלוח תער, ולפי טעם זה כ"ש דאסור במלקט וברהימני, ולא נקט תער, אלא לאפוקי מספרים דשרי עיי"ש, - אבל ביש"ש שם, איתא סברא להיפוך, ח"ל, ועוד אומר אני, דאפשר גבי הקפה אפילו במספרים שאינו כעין תער, אפי"ה אסור, דלא קפיד קרא אלא אחיקף, וכל היכא דהיקף, ולא אמרה בתוספתא ואינו חייב אלא עד שיקפנו בתער, למעט מספרים, אלא למעט מלקט ורהימני והדומה שאין דרך היקף בכך עיי"ש, וכדבריו האחרונים של היש"ש אין הכרח ג"כ למש"כ הגרע"א שם, דלפי מה שהוכיחו התוס' דבפיאות הראש אף במספרים אסור, והיינו דלא מקשינן לזקן, לענין השחתה, גם במלקט ורהימני אסור, דכיון דלא מקשינן לזקן, מנ"ל לפטור במלקט ורהימני, ומטעם זה יהי' אסור למרוק פיאות הראש כמו בנוזר עיי"ש, דלפי מש"כ היש"ש, י"ל אף דלא מקשינן פאות הראש לזקן, ובמספרים אסור, לא רק כעין תער, אלא אף שלא כעין תער, מ"מ במלקט ורהימני שרי כנ"ל, - והחת"ס שם עוד חילק בין תלישה לבבלי, והוכיח להלכה, דאין שום חשש בסריקת פיאות עיי"ש, (והנה מש"כ החת"ס שם (סי' קל"ט), דתולש בנוזר אסור, משום דכתיב גדל פרע שער ראשו עיי"ש, צ"ע לכאורה, דהרי היכא שהוא תולש השער מעיקרו, יש גם משום ל"ת זלרבות כל המעבירין, וכדאיתא שם (נוזר דל"ט ע"ב), אמנם לפי"מ שהביא החת"ס שם (סי' ק"מ), את מה דאיתא שם (ברך מ"ב), דיש רק משום הסרת נימין המדולדלין, ניחא, דבזה ליכא משום השחתה כמ"ש שם).

ח') והנה בגליון הש"ס שם (נוזר ד"מ ע"ב) הקשה קושיא קשה וברזל, כמה דאיתא שם, יכול ליקטו במלקט וברהימני יהא חייב (במצורע), ת"ל ופאת זקנם לא יגלחו עיי"ש, וקשה מאד, ממש"כ התוס' שם (בשבועות), דבמלקט ורהימני במצורע לא אפשר, דגילוח כתיב ב', והוה לי' למיפך, דלמא מגלח במספרים נמי מצוה קעביד עיי"ש, - ויש להוסיף דכן מוכח מדברי התוס' במקומו (נוזר ד"מ

ע"א ד"ה תנופה), כמה שדייקו בזה"ל, ולכך לא ימעון (מצורע) חומרא דתער, דזת נמי יועיל עכ"ל, והיינו דוקא זוג מספרים, ולא מלקט ורהימני, וקשה מהמבואר שם (ע"כ) בדברי הש"ס כנ"ל, וכן שנו ושלשו שם ברש"י ותוס' כמה פעמים.

ט') והנה לפי מה שמדמה הגרעק"א שם בפיאות הראש תלישה ביד, למלקט ורהימני, א"כ י"ל ג"כ לענין מצות גילוח מצורע, אם נאמר דמקיים במלקט ורהימני, מקיים ג"כ בתלישה, - בזה נרויח ליישב מה דקשה עוד קושי' חמורה בש"ס (דנויר) שם, דפרך דלמא לעולם אפילו ליקמו במלקט וברהימני נמי מצוה קעביד, והא קאתי לאשמעינן דאפילו כתער לא מייחייב עלי' וכו', ותו אי ס"ד כי עביד במלקט וברהימני מצוה קעביד, מרלא כתיב תער, כר"ל דאמר כל מקום שאתה מצא עשה ולא תעשה, אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב, ואם לאו יבא עשה וידחה את ל"ת עכ"ל, - והקשה השאנת ארי' (סי' צ"ו), דלמא זקנו אתי להחיר היבא דאין לו תער, וכדאיתא בה"ג (במס' שבת דקל"ג ע"א), דתניא התם, בשר ואעפ"י שיש שם כהרת ימול דברי רבי יאשי', ופרך ל"ל קורא, דבר שאין מתכוון הוא, אמר אביי לא נצרכה אלא לרבי יהודא דאמר דנר שאין מתכוון אסור, ואביי אליבא דר"ש האי בשר מאי עביד לי', אמר רב עמרם באומר אבי הבן לקרן כהרת דבנו מכיון, ופרך אי איבא אחר ליעבד אחר כדו"ל וכו', ומשני דליבא אחר עיי"ש, וא"כ ה"ג י"ל דאין לו תער עיי"ש.

י') והנה כה"ג איתא תוס' (שבועות ד"ג ע"א ד"ה ועל) גבי מצורע גופי', דכתבו שם, וגם אין להביא ראי' מדאמר (ביבמות ד"ה ע"א), דאתי עשה דמצורע, ודחי לאו דהקפה מדכתיב ראשו, משמע, דכ"ע מודו דאסור ע"י אשה ונכרי, דאי שרי, לרב אדא אמאי דחי, הא אפשר לקיים שניהם, דיש לדחות, דאיצטרך קרא למימר דדחי, היבא דאין שם אשה ונכרי, ואין לומר ימתין עד שימצא אשה או נכרי או קטן, מדבעי למימר בפ' שילוח הקן (חולין דקמ"א ע"א), דאתי עשה דמצורע ודחי עשה דשילוח הקן, ולא אמרינן ימתין עד שימצא אחר עיי"ש, ול"ע בזה, ממש"כ התוס' (בנויר דנ"ו ע"כ ד"ה ורב אדא) עיי"ש, ועי' מש"כ בזה החת"ם שם (סי' קמ"א).

י"א) והנה השער המלך הקשה על קושי' התוס' (בשבועות ובנויר) הג"ל, דהרי מצורע בעי גילוח ע"י כהן, ותי' החת"ם שם (סי' קמ"ו וקמ"א), כיון דנגלוח ב' שערות סני למצות מצורע, כמבואר (בנויר) וברמב"ם (פי"א מצרעת), דדיינו אם כבר נתגלח כל גופו שלא בתער, ושייר ב' שערות, מגלחן בתער ודין, וכן אם

גלחן שלא בכהן, דיו אם מעביר הכהן ב' שערות הנותרות, וא"כ אפילו בעי כהן לגילוח מצורע, מ"מ יעשה הגוי ההקפה, ויקיים מצות גילוח ע"י כהן בשאר שערות שבגוף עיי"ש.

י"ב) אמנם על פי הג"ל הקשה החת"ם שם (סי' ק"מ), דא"כ האך אמרינן עדל"ת בגילוח מצורע, דהרי מצות גלוח מצורע לא מקיים עד שיגלח כל שערו, והאיסור עובר בב' שערות במלא פי הזוג, - ואין לומר עפי"ד הפסקי תוס' דזכחים (ס"פ דם חמאת), כיון שא"א לקיים העשה בענין אחר, לא בעינן בעידנא, כמו שרצה לתרץ לו הגרעק"א ז"ל, דהתם א"א לקיים העשה של ואכלו הבשר בשום פעם, אם לא יוציא המוח ע"י שכירת עצם, משא"כ זכא, הא אפשר ואפשר, שיגלח השערות האלו ע"י מספרים, ויקיים מצות גילוח מצורע שהיא בתער בשארי שערותיו, ואפילו אם לא ימצא השתא זוג ומספרים לגלח שערות זקנו, מ"מ כיון שעכ"פ אפשר שיתקיים המ"ע בשום פעם, אם יהי' מצוי זוג ומספרים, תו לא דחי ל"ת, משום דבעידנא דמיעקר לאו לא מקיים עשה עיי"ש, - וכוונת דבריו, דאף אם אין לו רק תער, ל"ש אפשר לקיים שניהם, מ"מ יש משום דבעידנא דמיעקר לאו לא מקיים עשה, כיון דהאיסור הוי בב' שערות, והעשה לא מקיים רק בב' שערות האחרונות, ול"ה בכלל אי אפשר בענין אחר כיון דאפשר בשום פעם, - וחדוש שלא הביא ראי' לדבריו מדברי התוס' (יבמות ד"ד ע"א סוד"ה לא) עיי"ש,ה,

י"ג) וזוהי ה' נראה לענ"ד ליישב קושייתו, דמשכחת עשה דוחה ל"ת, אם כבר גלח כל שערותיו, ולא נשאר רק ב' שערות האחרונים שבוקנו, דהוי בעידנא, דעל כרדך צ"ל כן גם להחת"ם, בגוגע למש"כ התוס', דליכא אשה וקמן, דאל"כ עדיין קשה דל"ה בעידנא כנ"ל דו"ק, - וכ"ז אם צריך דוקא תער, אבל אם מותר במלקט ורהימני, אי אפשר לומר דמיירי דאין לו רק תער, דהרי כיון דמותר במלקט ורהימני, מותר גם בתלישה ובודאי ב' שערות ניקל לתלוש בלא שום כל, וא"כ אפשר לקיים שניהם, אלא עכ"ח המצוה בתער דוקא, וא"ש דברי הש"ם.

י"ד) והנה לפי הנזכר לעיל, כיון דבהשחתת זקן, לא נזכר תער, ע"כ גם במספרים, היכא שהוי גילוח והשחתה, אסור כמו תער, א"כ גם גילוח מצורע, דנלמד דהוי בתער, רק מהשחתת זקן כנ"ל, א"צ רק גילוח והשחתה, ולא תער דוקא, אבל בניזיר ולוים, דכתיב תער בהדיא, א"כ צריך תער דוקא, - וקשה דא"כ למה כללם יחד במתני' (דננעים פי"ד מ"ד), שלשה מגלחים, ותגלחתם מצוה,

ניד ומצורע ולוים, וכולן שגלחו שלא בתער, או ששיירו שתי שערות, לא עשו ולא כלום ע"כ, והובא משנה זו גם שם (בנויר ד"ט ע"א), - דוחק לומר דאף דכתוב בקרא תער, מ"מ עיקר הכוונה, כעין תער, גילוח והשחתה, ולא תער דוקא, וכתמיהת התוס' שם (דל"ט ע"ב), על הא דפרך הש"ס, ומאחר שסופינו לרבות כל דבר, מה ת"ל תער לא יעבור על ראשו, דלימא לאשמעינן כעין תער, ואין לומר כחידוכם, דא"כ לכתוב, משחית לא יעבור על ראשו, ע"י אורח מישור שם, דזה שיך דוקא אם נאמר דא"צ גילוח, אלא כעין תער, שעוקר השער ומשחיתו מעיקרו, וכמ"ש בא"מ שם, משא"כ אם צריך גילוח שיש בו השחתה, לא די' אפשר למכתב, ומשחית לא יעבור על ראשו, - (וביותר יש מקום לזה, עפ"י דברי רבי משה הדרשן, שהביא רש"י (פרשת בהעלותך ה-ו) דגלוח לויים הוא מדין מצורע עיי"ש אבל אין למדין הלכה מדברי אגדה), - אבל כ"ז דוחק, דהתוס' כתבו כן בתמיהתם, רק כדי ליישב פרכת הש"ס, ומאחר שסופינו לרבות כל דבר כנ"ל, דמיידו לענין איסור, אבל בנוגע למצות תגלחת, דאין לנו הכרח לומר, דהכוונה כעין תער, בודאי היא תער דוקא, - דוחק לומר דמתני' אתיא אליבא דר"א, דילף מנויר, א"כ גם במצורע היא בתער דוקא, - ועכ"ח אנו צריכים לומר, דאף דהמשנה כללם ביחד, היא רק משום דככולן צדיקים גילוח והשחתה, אבל מ"מ יש חילוק ביניהם, דבנויר ולויים בתער דוקא, ובמצורע אף בוג של מספרים רק שיהי' גלוח שיש בו השחתה.

מ"ו) אמנם צ"ע מובא, דא"כ תקשי, על מה דאמר בבריתא, ללמדו מצורע אי אפשר, שאין דנין קל מחמור, הרי לפי מסקנת הש"ס, דהוא תנא אליבא דרבנן, דכל מה דצריך תער במצורע, נלמד מזקני, א"כ במצורע, די רק בגלוח שיש בו השחתה, ולא תער דוקא א"כ צריך קרא בנויר, לידע דהוי בתער דוקא, - ובאורח מישור שם (ד"ט ע"ב על תוד"ה אין) הקשה, לא ליכתב גבי לויים תער, וליתי מצורע, ומהאי טעמא הוכיח שם, דכלוים לא העבירו תער על פיאות הראש והזקן, וכמ"ש הרבינו אבן עזרא ורבינו בחיי, וע"כ כתב כלוים תער בפ"ע, כדי דלא לילף מצורע עיי"ש, (וחידוש על השכות יעקב (ח"ג סי' צ'), והובא בספרי (ח"ב סי' פ') שלא הביא משם), ולהנ"ל בלא"ה א"א למילף, דהוי בתעו דוקא, והאורח מישור נכון שפיר עפ"י הש"ס שם כנ"ל, אבל דברי הש"ס צע"ג כנוצר.

מ"ז) וכדי לחזק דברינו, בוקן אסור בכל גילוח שיש בו השחתה, (ומי שדעתו רחבה מדעתי, יתרג' את דברי הש"ס בנויר הנ"ל), אעתיק את דברי החת"ס (חאו"ח סי' קנ"ד ד"ה ואמנם), שכתב בזה"ל, ואמנם להדמכ"ם, דנטילת זוג הוא

הזומר, א"כ אם גילח עד כשיעור נטילת זוג, שוב ישחית בתער, אך לעומת זה, הלא לרמב"ם אין שיעורו בב' שערות, ואינו נכלל בלשון מתני', ב' שערות שאמרו בכל מקום, ולא נאמרו שיעורים הללו בתער, וכ"כ נוב"י הג"ל (תנינא חי' ד' ס' פ'), ואני מוסיף, אם אין קבלה על השיעור, א"כ הסברא נוטה דחייב עליו, דהרי תער לא כתיב בקרא, אלא לא תשחית, וחז"ל אמרו, אין גלוח שיש בו השחתה אלא בתער ולא במספרים, וא"כ ממנ"פ, אי נימא, דהשערות הנשארים אחר גילוח הזוג, הוי כמאן דליתא, הרי השחית, והיינו בתער, ולא במספרים כעין תער, אלא תער ממש, שהרי גילוח והשחית, אנ"כ צ"ל, מה שנשארו אח"כ, שם שיער עליו, והוי גילוח בלי השחתה, א"כ המשחית אחריו חייב, ואפילו להסמ"ג (שהביא הב"י יו"ד ס' קפ"א), דס"ל דבעינן ב' שערות, וגם שיעורא זוטא הוא זוג, מ"מ י"ל אין למדין מן הכללות, במקום שלא נאמר בהם חוץ, כי מברא הג"ל נכונה, וסמ"ג דעת יחיד, ומי יסמך עליו במלקות דאו' עכ"ל.

י"ז) והנה דבריו סובבים שם, כלפי מה ששאל הרב השואל בנוב"י שם, לומר, דאם כבר נגזזו השערות עד שיעורא זוטא, ושוב עקבי השערות הנותרים, המה כאלו אינם, אם מותר להשחית הנותר בתער, וסיעתו מדברי הרמב"ם (ה' טומאת צרעת פ"כ ה"א ופ"ח ה"ה ופ"א מפרה ה"ב), דל"ה ל' דין שערות, כל שאינו כדי נטילת הזוג, ומקורו מדברי הש"ם (גדה דג'ב ע"ב), דאיתא שם במתני', שתי שערות האמורות בפרה ובנגעים ובכ"מ, כדי לכוף ואשן לעיקרן, דברי ר' ישמעאל, ר"א אומר כדי לקרוץ בציפורן, ר"ע אומר כדי שיהי ניטלות בזוג, אמר ר"ח הלכה כדברי כולן להחמיר, והנוב"י דמה דל"ה כלל לכל התורה, ומצד הסברא, אין לומר כלל בפיאות הזקן שיעור, כיון שהתער יכול לגלחם, למה לא יהי ע"ז שם גילוח עי"ש.

י"ח) והנה החת"ם שם (ד"ה והנה בנוכ"י"ת ס' צ"ט) כתב, דל"ה תשובה מספקת, אך כל שהוי השיעור בב' שערות, נכלל במשנה הג"ל, ופליגו בזה הרמב"ם והסמ"ג, דלהרמב"ם לא נאמר בפיאה ב' שערות, ולהסמ"ג גם בפיאה תלוי בב' שערות, - ומ"מ אף אם נכלל במתני' הג"ל, עדיין בנוגע לשאלת הרב השואל בנוב"י הג"ל, תלוי בפלותגא שבין רש"י וכל הפוסקים עם הרמב"ם וסמ"ג, דכולהו ס"ל, דקריצת ציפורן שיעורא זוטא מנטילת זוג, ולהרמב"ם וסמ"ג, נטילת זוג הוי שיעורא זוטא עי"ש, וכיאר שם החת"ם פלוגתתם, דל"ה פלוגתא במציאות, אלא בפירוש קריצת ציפורן, דלפי רש"י ורוב הפוסקים,

דהשער נאחו בין הציפורן לכושר, והיא ממש כעין הרגשת פנימת הסכין, וע"כ
 היא שיעורא זוטא, הרגשת הציפורן, כפנימת סכין של שחיטה, והרמב"ם והסמ"ג
 ס"ל, דהיינו לאחוז השערות בין ב' צפרניו, והוי שיעורא רבא, וא"כ הרי לרש"י
 ורוב הפוסקים, לא מיבעי, כשיגלה בזה, עדיין ישארו כדי לקרוץ בציפורן, כי
 א"א ליטול בזה בעומק כ"כ, א"כ פשוט לחייב אח"כ אהעברת תער, אלא אפילו
 אם יעביר שערות במשיחת אורי"ם, שמחלק לגמרי, ולא נשאר שום דבר, כיום
 שלאחריו, כבר צמחו כ"ש כדי קריצת ציפורן, (ומש"כ החת"ם אח"כ (בר"ה
 והנה הנוכ"י), דאפילו יגלחו ביו"ט האחרון, מ"מ ער מצאי יו"ט, יצמחו כדי
 קריצת ציפורן ויתחייבו עיי"ש, כתב בן רק ליתר שאת, כי הוי כן במציאות, אפילו
 כיום שלאחריו כנ"ל), והוא פשוט, וא"א להתיר בשום אופן, וגם לחרמב"ם, הרי
 ל"ה בכלל מתני' הנ"ל, (באות י"ז), ולא נשאר לנו רק דברי הסמ"ג, דלדידי' הוי
 בכלל מתני' הנ"ל, ונמילת הזוג, הוא שיעורא זוטא, א"כ אחרי גילוח הזוג, הרי
 לא נשארו כדי נמילת זוג, ואם קבלה הוא נקבל, דאף שאחרי גילוח במספרים,
 לא חייב על השחתתם בתער, מ"מ אינו חייב על הגלוח במספרים, אבל הוי דעת
 יחיד, ואין סומכין עליו במלקות דאורייתא עכת"ד החת"ם.

י"ט) ובהיותנו בזה, צ"ע מאוד, דברי תשו' מטה לוי (מהרה"ג מוה"ר מרדכי הלוי
 הורווביץ ז"ל אבד"ק פראנקפורט, סי' י'), בנידון השאלה, באתר ששוזין פורח
 בשער זקנו, ולפי הרופאים, לא תעלה ארוכה למחלתו, כי אם ע"י העברת שער
 מידי זום כיומו בתער, וסכנת נפשות ליכא בשום אופן, ומכל מקום התיר, באופן
 שמסיר השער תחילה ע"י צפורנים וכדומה, עד לעיקרן ממש, שלא ינטלו בזה,
 ולא יוכל לקחם בציפורן, ואח"כ יעבור אינו ישראל תער על זקנו מידי זום כיומו,
 בלא הפסק, ובע"ש סמוך לזמן תפילה ובמצאי שבת, ובנה יסוד היתרו על דברי
 החת"ם הנ"ל שם, שכתב שלא מצא הנוכ"י תשובה מספקת להשוואל (בסי' פ')
 הנ"ל, - ועוד כתב שם, אבל עכ"פ ברר (החת"ם) בידו החוקה, שהדין דין אמת,
 שאין כאן איסור דאו' מבורר, אם תקמנה השערות משיעורן עיי"ש.

כ) וכל הדברים הנ"ל חמה להיפך, מהמבואר בחת"ם שם, דאדרבה גידר שם,
 דאין שום היתר, וכתב דרך הנוכ"י, לא מצא תשובה מספקת, אבל הוא החת"ם
 בעצמו מצא תשובה מספקת, ומטעם, דאף אם הוי בכלל מתני' (דנדה) הנ"ל,
 מ"מ לשיטת רש"י ורוב הפוסקים, קריצה בציפורן, היינו נסבך בציפורן, ואחרי
 הגלוח במספרים, עדיין נשאר בשיעור הנ"ל, ואף אם העביר באופן שלא נשאר
 שום דבר, מ"מ כיום שלאחריו, כבר צמחו כ"ש, כדי קריצת ציפורן, ולשיטת

הרמב"ם דלא נכלל במתני', או יש לאסור משום ממ"ג כנ"ל, וכ"ז כנפי' ל' ממה שכתב במטה לוי כשיטת החת"ם, וכנה יסוד להיות, על המבואר שום להדיא לאיסור.

כ"א) וביותר הרי השאלה הנ"ל במטה לוי, כמעט כהייתו, מכואר בתשו' בשמים ראש (סי' י"ח), שכתב להתיר באופן הנ"ל, ועי' גו, והרי הוזה"ם שם (ד"ה הארכתי), על שאלת הרב השואל בנוכ"י הנ"ל, כתב בזה"ל, שאלה זו לקוחה "מכוכבי" הרא"ש שבספר בשמים ראש (סי' י"ז, ט"ם וצ"ל י"ח) עכ"ל, הרי כתב על תשובה בספר בשמים ראש הנ"ל, שכתב להתיר, שהיא "מכוכבי" והיא לשון נופל על לשון, "מכתבי", כלומר שלא היו "מכתבי" אלא "מכוכבי" הרא"ש, דתלי בוקי סריקי וכוכים בהרא"ש ז"ל, הרי מפורש בנדון זה ממש, שבספר מטה לוי, שדעת החת"ם להחמיר, ולא ידעתי אך אפשר להפוך דברי החת"ם ז"ל מאיסור להיות.

כ"ב) והרי ש"מ מדברי החת"ם הנ"ל, שגם הוא נקט בפשיטות, דבגלוח הזקן, תלוי רק בגלוח והשחתה, ולא בתער דוקא, - ועוד למדנו ממנו השיעור שיהי' נקרא השחתה, דלשיטתו, שהניח יסוד, וכתב ע"ז דהיא סברה נכונה, דאם השערות הנשארים בגלוח הזקן, אין חייבים עוד עליהם מעבירם בתער, הו' כמאן דלית', והייב על הגלוח במספרים, משום גלוח והשחתה, א"כ אם לא נשאר כדי שיהי' נאחו בציפורן, בשלמא אם נאמר, דל"ה בכלל המתני' (דנדה) הנ"ל, או י"ל, דיש משום גלוח בתער, אף אם נשאר רק שיער כל שהוא, אף פחות משיעור הנ"ל, אבל אם נאמר כשיטת רש"י ורוכ הפוסקים דנכלל במתני' הנ"ל, ודאין אף שיער כדי קריצה בציפורן, ל"ה משום תער, או איכא איסור השחתה בגלוח המספרים עצמן.

כ"ג) והנה לפי הנ"ל, הי' אפשר למצוא מציאות קל בזה מספרים, שיהי' בו, משום גלוח ושחתה, אף בזמן הש"ם, שלא היו עוד המכונות אלקטריה שבזמננו, וא"ש מה דאיתא במתני' (דניזיר) והש"ם שם כנ"ל, - תם אם נדמה מש"כ רש"י שם (בניזיר דנ"ז ע"ב) כעין תער, "סמך לבשר", עם מש"כ רש"י שם (דל"ט ע"ב), תלש, "שיער בסמך לבשר אבל לא עקרו לגמרי, וכגון שעיקרו נראה" עיי"ש, והיינו דסמך לבשר, נקרא כגון שעיקרו נראה, והגדרים שבין שבין תער ממש, ובין שיהי' נקרא עוד מספרים כעין תער, הוי כמו הגדר, שבין מירטו, שפירש רש"י שם, דעקרו לגמרי ממקום גידולו עיי"ש, ובין תלש שפירש כנ"ל, -

י"ל השיעור של עיקרו נראה, עם קריצה בציפורן, לפי מירוש החת"ם בשיטת רש"י, חוו לאחרים.

כ"ד) והנה אם ננקוט לחומרא כנ"ל, יש לחוש על כל מכונות גלוח של אלקמרי דומננו, שלא נשארו אחרי הגלוח עמחם, שערות כשיעור הנ"ל, וכוז פרשתי מעמי ונמוקי אשר חנני ממקמק על כל המכונות כאלו, ואם הגאון החת"ם ז"ל בתשובה (האו"ח סי' קנ"ט ד"ח עוד), כתב בשם חכמי פראג הראשונים, שהתקינו המשיחה בסם, בשכיל שלא יפתרו במספריים, אף בגלוח של סתם מספרים כעין תער, משום חשש שלא יחתוך רק בתחתון לחוד, אך דחוי מידי דלא שכיחא, וכמ"ש שם (בר"ה אשר) עיי"נ, - וכן הוכיח בתשו' חיים שאל שם (ח"א סי' נ"ב), דבסם עדיף ממספרים כעין תער, מפעם הנ"ל עיי"ש, מכ"ש דיש לחוש במכונות של זמננו מפעם הנ"ל.

כ"ה) וחזיתי במספרים של גדולי האחרונים בתקוה למצוא סמך למנהג העולם לחקל, אבל לא רק שלא מצאתי חיתר, אלא כתבו במירוש לחתמיד, ה"ה, בספר מנחם משיב (מתג"מ מנחם מגדל קירשבוים ז"ל, רב בפרנקפורט, מ"א סי' מ"ג), דאף שגדול כחו בהיתרא, כנראה מספרו, מ"מ כתב שם, ע"ד המכונה החדשה, העשוי במיוחד לגלוח הזקן, דנעשה כתואר רהיטני, ובחי' הרא"ה (בחליפות מכתבים סי' י"ב), כתב, דלא נקרא גלוח, רק בתער, ואם כי מדברי רש"י (מכות דף כ"א ע"א) ותוס' (ניזר מ' ע"ב), דאינם קרוים גלוח, שאינם רגילים לגלח בהם, ומכונה זו מיוחדת לגלח, כל זה רק המבקש חומרות, לאסור את המותר עיי"ש, וע"ז כתב, הבעל מנחם משיב, דבמח"כ טעות פלטה קולמוסו, וישתקע הדבר ולא יאמר לעקור ח"ו דבר מן התורה, והוא פשוט כדברי רש"י ותוס', ולפ"ז כשמיוחד לגלוח הוא ממש כתער, וסיים ע"ז הבעל מנחם משיב בזה"ל, "וכן כעת שהמציאו מכונה חדשה בחשמל לגלוח, וגם יכולין לגלח כל גופו בזה, דינו כתער" עכ"ל, - וכן נאמר לי בשם הגאון החזון איש ז"ל, דפקפק הרבה במכונות דומננו, - וכן נראה מדברי הגאון החפץ חיים ז"ל, בא' מספריו הקדושים, - וכנראה דלא נחשב להו ההפסק דק שבדקים, בין הכשר, והסכין המגלח להפסק, והו גלוח והשתתה, ומוכן הדבר ביותר, לפי דברנו הנ"ל. ושוב ראיתי בספר זה השלתן (מג"א באח"ק חלק שני יו"ד סי' קפ"א), שהביא, שחרכה גדולים אומרים המכונות חשמלית, ממענת, שתחתון וגם העליון הם דקים מאד מאד, וא"כ הוי התחתון (שלצד כשר) כמאן דליתא, ואינו מגין, מדנכנס הכשר והשיער בו, וחוי כגילות, וגם דכל ענין ומספרים,

הוא, מדליתא בהם השחתה, ובכאלה יש בהם גם השחתה, דמורידים השערות עד קצה האחרון שבאחרון וצ"ע עכ"ל, - הרי דדנו בזה מורי מעמי, א' ריש לחוש דנכנס הבשר והשיער בו, ב' דלא נחשב להפסק, כיון דמורידים השערות, עד קצה האחרון, ונתחזקו דברינו הנ"ל.

כ"ו) אמנם חלילה לי לעורר קמרוג על אחב"י שנתנו היתר, - הגם דלמעשה פשוט, ריש לאיש ירא וחדד לחוש לכל זה, - וי"ל שסמכו על הסברא שכתב הגרפ"צ פרנק ז"ל (גדפס בפרדס תש"י סי' ג"ה, ואח"י גדפס תשובה זו בטורים החדשים באה"ק שצ"ן לזה ג"כ כת"ה), ריש לדון, דמכיון דעצם דיסכין, אינו פתוע, ולא נתוע בבשר, מפני שיש הפסק דק ביניהם, א"כ אין דינו אלא כמספרים כעין תער, שאינו עובר בל"ת הגלוח הזקן עיי"ש, - וצ"ל דס"ל, כיון דעכ"פ נשתארו שערות כל שהוא, אף יהי' באופן, שאין בהם משום גלוח בתער, ליכא משום השחתה בהמספרים, ודלא כסברא נכונה של החת"ס, - וגם י"ל, דלמ"ד דלא נכלל בהא דמתני' (דנדה) הנ"ל, יש איסור תער, אף בכל שהוא ממש, - והחת"ס ג"כ לא ברירא לי' אחרת, אלא שכתב ממ"נ, וכ"ז בנוגע להגלוח בתער, אחרי גלוח במספרים, אבל במספרים בעצמן בלא הגלוח שאח"י, הספק במקומה עומדת, דדלמא יש גלוח אף בכל שהוא, ממילא ליכא משום השחתה במספרים והבן.

כ"ז) אמנם פשיטא דכ"ו ל"ש במכונות, שמורידים השערות, עד קצה האחרון שבאחרון, באופן שמחליק עור הפנים לגמרי, די"ל דהיינו תער ממש, שיש בו גלוח והשחתה, ולא רק מספרים כעין תער, (ומש"כ בפרישה במספרים כעין תער, דנעשה, עד שיהי' חלק, י"ל דלאו דוקא כנ"ל), ותרי טעמי איכא בזה, א' משום דהפסק דק בזה, לא נחשב להפסק, ב' ריש לחוש, שהסכין המגלח נתוע בעור הפנים עצמו, כחששת המומחה של חברת הקונים כנוצר בראש דברינו, - וגם הגרפ"צ ז"ל מודה בזה, כאשר תנא והדר מפרש תשובתו הנדפס בספר חלקת יעקב שם, שכתב, דבמכונה שהנסיון הורה שמגלח למשעי, י"ל דהיינו תער, - ומש"כ שם, בזה"ל, ולכן אני אומר לכל שואל, שיזהר שלא להדק המכונה להבשר, דמתוך ההידוק יבא לידי גלוח ממש, - אבל כשאינו מהדק כ"כ, אז אינו בגדר פס"ר, שיבא לידי גלוח ושריא עכ"ל, - ופוק חזי מה עמא דבר, מי יודע להזהר בזה, שלא להדק, ומי ישמע לנו, אם נוהרד אותו על זה, ואף הוא כמעט דבר שאי אפשר להזהר, לגלוח שלא ע"י הידוק סמוך לבשר, ואף אם יהי' באפשרות להיזהר, ויהי' איזה מדקדקים בזה, אבל בודאי עלול הוא

בעידנא דמריד בעבדותי, לחיכשל ולעשות באופן האסור, ואם חכמי פראג חששו למתם מספרים, דילמא יעשה באופן האסור, אף דהוי מילתא ולא שכיחא כנ"ל, מכ"ש דיש להתמיר בנרזן דידן, דהוי לחיפוך, לא שכיח בתיבתא, שיזחד שלא לחדק המכונה להבשר כנ"ל.

כ"ח) וכוה חבנא לדינא, שעל כל פנים הסומך על מנהג העולם לחקל, צריך לדקדק ליקח מכונה, אשר התפסק, היינו החלק הנוגע בעור הפנים, יזי' היותר עבה שאפשר, ועל כן לדעתי יש להתרחק מכל ההמצאות החדשות, שמהדשים כזה חדשים לבקרים, שהכל כרי שהסכין המחוקק, יתקרב בקירוב היותר אפשרי, להעור הפנים, כגזכר בהמכתבים של כתי תעשו', אשר יש לחוש כזה מתי מעמי לאיסורא כנ"ל, וכיותר באלו שהמכנים הקמנים חותכים כבתער ממש, דאלו באותם שמתכים רק ע"י חיכוך זה ע"ג זה, יש סברא, שנשארים שערות כל שהוא עד מקום החתך, כעובי חלק החיצוני, אבל אם המכנים מחתכים כתער, החשש ביותר, שמושכים השערות עד העור, ומגלחים מן העור הפנים ממש וכבר חשבתי שמהנכון נברר איזה המובחר שבהם להלכה, וליתן הוראות להשוואלים, שאין רצונם בסם, שיגלחו דוקא כזה, אבל עדיין לא הגעתי לידי מדה זו.

והגני דוש"ת וחותרם ככל חותמי ברכות

יצחק יעקב ווייס

גב. ושוב עיינתי בספר שערים מצוינים בהלכה, וראיתי (בס' קע"א אות ג') תביא מספר שו"ת תבליים בנעימים (ח"ד סי' כ"ז), אודות מכונה עלעקטריית לתגלחת, שמתחלה עושה מעשה מספרים פעם ראשונה ושני', וכרביעית גומרת בהשחתה גמורה כתער ממש, אסור להשתמש בה עפ"י הנוכ"י הג"ל עיי"ש, וכודאי כוונתו לרוב המכונות העלקטריית השכיח כעת, שדרכם לגלח באופן זה, וצ"ע על ההתפשטות ההיתר, שאף חרדים ות"ח אינם נוהרים בה.

ואפריון נמטי' לידידי הגר"מ שטרנבוך שליט"א, אשר הי' למראה עיניו התשובה הנ"ל, ובדברי תורתו לידי"ג הגה"ל בעל עמרת יו"ט שליט"א, קיים מצות השבת אבידה, את דברי הגאון החפץ חיים ז"ל, שהבאתי (באות כ"ח), להגיד שהדבר מפורש בספרו ליקוטי הלכות (פ"ג דמכות), וז"ל שם (ברף י"ד ע"כ מדפי חס' בעין משפט אות ז'), פירש רש"י, דרך לגלח בו ומשחית, והיינו תער, אבל רהיטני משחית ואין דרך לגלח בו, "והנה לפי"ז המאשינקע החדשה, שמוספרים כס (היינו מה שקודין אל וכ"ש חצי אל) שמגלחין כתער ממש, ותולש השער לגמרי,

ולא נשאר מאומה, המספר כם את זקנו, לכאורה עובר על מה שכתוב, ופאת זקנם לא יגלחו, ושומר נפשו ירחק מזה מאד עכ"ל. - והנה המכוונות גילוח אלקטרי היו כש"כ מהג"ל כנודע.

וכן מה שנאמר לי בשם הגאון החזו"א ז"ל, הביא הגר"מ שליט"א הג"ל, שסיפר לו עד נאמן ממצוייני כולל פוניבו, ה"ה המפולג בתו"י הרב נח ברמן שליט"א, ששאל בעצמו פי החזו"א זצ"ל, אם נכון השמועה, שהוא פסק שירא שמים יש לו ליזהר שלא לגלח במכונה אלקטרי, והשיב שלא נכון, רק זהו איסור לכל אחד, ולא לירא שמים לבד, וע"ז שאל עוד, אולי יש לחלק, ובמכונה "שיק" לבד יש לאסור והשיב שכבר עשה נסיונות במכוניות גילוח, שלכלך חיד בדיו, וגילח במכונה, ונעשה נקי במקומות שונים, וע"כ מוכח שנוגע בבשר, וחזה כתער, ויש לאסור בכלתו עכ"ד. וכן מעידים כמה בני תורה עדים מהימנים, שדבינו החזו"א זצ"ל אסר מדינא להתגלח בהנו מכוניות, (והורה שאסור להמציאם לאחד מפני איסור לפני עוד), ושמעתי שגם ש"ב הג"ר אהרן קושלד זצ"ל פקפק בהיתר להתגלח במכוניות אלקטרי עכ"ל הגר"מ הג"ל. - ועוד הביא מספר קול מבשר (ח"א סי' י"ט וכו'), שבכמה דברים הוא בן גילי, ומסיק לאסור, ואין הספר נמצא אצלי. - אך מה שהעיו הג"ל על דברי, מה שהבאתי מסוגיא דנייר, אינו מוכן, להמעין היטב כמוגי'א דשם ובדברי הג"ל.

והנה הגר"מ שליט"א הג"ל, אף שדחק להפוך בזכותם של המגלחים במכונת אלקטרי, בהן ולאן ורפיא ביד, סיים במכתבו הג"ל, בזה"ל, וטוב הדבר שכת"ר יפרסם מענין זה בספריו וכו', ורבנים וראשי ישיבה, ידעו עכ"פ שיש בזה חשש איסור, וישפיעו במקום שלדעתם הדבר אפשר ונכון וכדעת גדולי דורינו זצ"ל שהורו כן, וכמו שהבאנו בתחילת דברינו עכ"ל. וכן ה' תשובתי הג"ל לפני הגמורה"ר שמואל וואזנער נ"י אב"ד זכרון מאיר, בני ברק, וחזק דבוינו, כאמרו שכן העלה מכבר בראיות ברורות לפני הגאון החזו"א ז"ל, - ושוב ראיתי מה שכתב בס' שו"ת מלמד להועיל (מיו"ד סי' ס"ד אות י"א-י"ט), דאיתאן משום חומרא לגבי תער, דאם לא הניח כדי לכופ לוקה להרמב"ם, וקולא לגבי מספרים, אבל דבריו צ"ע עיי"שה.

שלו וברכה וכמ"ס באהבה,

יצחק יעקב ווייס (בספרו שו"ת מנחת יצחק חלק ד" סמן קי"ג)

הנה כ"מ העיר על תשובתי (מנח"י סימן קג) כענין מכונה חשמלית, אשר קבלתי ע"ז כמה מכתבי תהלה מאת גדולי ההוראה שהסכימו לדברי עוהוא דבר א"א להכחיש את המציאות דבמכונת גלוח אלקטרונית הנוהג כדיומ הזה מחליקים עור הפנים לגמרי כמו תער ממש, ויש משום גלוח שיש בו השחתה, והגאון החפץ חיים ז"ל כספרו ליקוטי הלכות (פ"ג דמכות) שהבאתי נספרי שם בסוף התשובה, כתב במאשינקע החדשה שמספרין במ (היינו מה שקורין אל וכ"ש חצי אל) שעובר על מש"כ בתורה ופאת זקנם לא יגלחו עיי"ש, ומה נענה להמכונות שבימינו הנ"ל שעולים כמה וכמה מדרגות יותר בגלוחם עם השחתתם, וברור שאין הפשט בדברי החת"ס כדברי כ"מ, דאין כוונת החת"ס להוכיח "דאין שום מציאות של גלוח והשחתה מלכד תער", אלא קאי שם על דברי הנוכ"י, שכתב כפירוש דנשאר עקבי השערות אחרי המספרים, ומ"מ דן דהמה כאלו אינם, ע"ז כתב החת"ס דאם שערות כאלו אינם יש משום גלוח והשחתה, אלא עכ"ה צ"ל דמה שנשאר אח"כ שם שער עליו, והוי גלוח בלי השחתה, א"כ המשחית אח"כ חייב, זה תוכ"ד, אבל לא מיירי כלל אם באמת לא נשאר כלום, ומש"כ שם מקודם "כי א"א ליטול בזוג בעומק כ"כ" על זמנו דיבר, אבל נשתנו הזוגים וההמצאות בזמינינו כי נוטלים בעומק אולי אפשר עוד יותר מתער, וממילא לפי הנ"ל גם מה שכתב כ"מ אח"ז להעיר על מש"כ סי' כ"ב, דהולך בזה לשיטתו "דא"כ למה אמרו חכמו"ל בתער", לפי דברינו שם מכונות גלוח דהשתא המה כמו תער ממש, כי מש"כ החת"ס שם דתער לא נכתב בקרא, זה אמת וקיים, וכן מה שהוכיח שם כסכרא נכונה הוא רק שבשערות שבשיעורא זוטא הנשארים לאחר גלוח הזוג שמאז, הוי גלוח בלא השחתה, וממילא חייב המשחית אח"ז, אבל לא במכונות שבזמינינו כנ"ל.

והנני בזה דושה"ט וחותרם בברכת חג כשר ושמה. ידידו.

יצחק יעקב ווייס (בספרו שו"ת מנחת יצחק חלק ו' סמן ס"ג)

ע"ד גלוח הזקן כסכין העשוי מפלסטיק

יום ה' בשלח תשמ"א

כתבתי לשואל א', ע"ד המבואר בספרי מנחת יצחק ח"ד וח"ז דיש בגלוח זקן במכונות חשמליות משום גלוח בתער, וכי כן ס"ל לגדולי הפוסקים, וכעת נודע מפי מומחים שכיום אפשר לעשות מכונות גלוח שהסכין עשוי לא מברזל אלא

סכין מפלסטיק, ונתעוררו כמה אברכים ת"ח לברר הדבר, אם סכין עשוי מפלסטיק נחשב כתער שאסרה תורה, עכ"ת השאלה.

הנה פשיטא דאסור, וכמפורש יוצא מפי הנובי"ת (יו"ד סי' פ"א) ע"ד שלוקחים אויר"ם פאגמענטי" שהוא דומה לאבן ומעבירם ע"ג השער בנחת, משמע שחוככים האבן על פאת הוקן, וחוככים השער עם האבן שיש לו חודדים חדודים התופסים השערות וחוככים אותם, וכן ראיתי אצל כמה נכרים שמגלחים עצמם בדרך זה עם אבן שקורין פיםנסטיין, זה ודאי הוא איסור גמור והוא ממש כעין תער וכו' ומאי הפרש יש אם חתך השערות הוא כתער של ברזל או בשל אבן, סוף סוף חותך השער סמוך לעיקרן ובראו' לא נאמר תער של ברזל וכו' גילוח שיש בו השחתה מקרי והוא מעשה תער ואסור מדאו' וכו' עכ"ל, וא"כ זה ממש נד"ד דאין חילוק בין ברזל או שאר מין שעושה מעשה ברזל דאסור.

אף אמנם הזכיר במכתבו שמתשו' חיים שאל (ח"א סי' נ"ב) נראה לכאורה דמותר להתגלח באבן זו דל"ה דרך גילוח עכ"ד, הנה לדעתי אין פלוגתא לדינא בין הנובי" להחיים שאל אלא במציאות, דז"ל: הגם דסם אינו משייר השער מיד ובאבן הנזכר "משרת" השער ואיכא השחתה מ"מ אינו דרך גילוח ושרי עכ"ל, הנה מוכח להדיא דמיירי באיזה מין אבן "דמשרת" השער ואיכא השחתה מ"מ אינו דרך גילוח ושרי עכ"ל, הנה מוכח להדיא דמיירי באיזה מין אבן ד"משרת" השער תקף, היינו לא מחמת חיתוך רק בגיעתו על השער משרת את השער, משא"כ היכא דאין משרת השער אלא ע"י חיתוך הוי כמו בתער ממש ואסור חזק פשוט.

יצחק יעקב ווייס (בספרו שו"ת מנחת יצחק חלק ח' סמן עא)

דעת מרן הגרש"ז אויערבאך וצוק"ל

ראש ישיבת קול תורה ומחבר "שו"ת מנחת שלמה"

ההיתר של מספרים הוא משום דאינו משחית, וכמכונת גילוח כיון דאפשר דמשחית אסור.

שלמה ולמן אויערבאך (מכתבו)

אם הגילוח יוצא חלק כתער, נראה לו שיש לחשוש לאיסור דאורייתא. לא נראית לו הסברא להקל בזמן שאינו מודק המכונה לעור הפנים. לא נראית לו הסברא להקל באופן שבו נראה השער בזוכית מגדלת שאו יש לו דין שער. אמנם בעיקר הדבר יש לחקור באמת למה יוצא חלק ואיפה נעלמו השערות ככעובי המפסיק אפילו במשהו. משום כך היה נראה לו להסביר ודבר על פי מה ששמע מסוכן מכונות גילוח שהוא ירא וחרד (ד"ר בער) שקרא בפרוספקט מחברת גילוח הולנדית שאם אינו מודק המכונה לעור יוצא הגילוח חלק יותר מתער. סיבה לדבר: כי באופן זה, קופץ שורש השער מתוך לגומא יותר מגילוח בתער והגילוח הוא איפוא עמוק יותר מכתער וגם צמיחת השערות מתאחרת במכונה יותר מכתער. ולפי זה אם נקבל ההנחה האמורה כי לא יתכן נגיעת הסכין בעור עד השורש ממש בגלל הרשת המפסקת בין הסכין והעור, א"כ יוצא שבזמן הגילוח ששורש השער יצא לחוץ לא נעשה הגילוח עד השורש, ורק לאחר מכאן קופץ השורש בפנים ונעשה חלק כתער או יותר מתער. אלא שעדיין יש לחקור בזה אם אוליין בתר התחלת הגילוח או בתר בסוף וצ"ע.

עכ"פ דעתו שלא לסמך על ספרות ללא ראיות גמורות להיתר וכפרט בנידון זה שהדבר נוגע בכמה לאוים דאורייתא.

(ר"א יספיש בהדרת פנים עמ' שניו)

(מ"ן זוק"ל עבר על הדברים הנ"ל שנכתבו בשמו ע"י ר"א יספיש וכתב מכתבו ע"ז)
 ד' במרחשון תשל"ח
 ראיתי שתגיע לידו מה שנרשם מכבר ע"י הרה"ג ר"א יספיש שליט"א, הנני נותן לו רשות להדפיס את זה, ולעצם הדבר לענ"ד הוא עושה בכך דבר טוב ומועיל ואולי עי"ו יתברר ויתלכנו הדברים ויהיה בכך הצלה מעון חמור ודעני חותם לכת"ר במיטב הברכות.

שלמה זלמן אויערבאך (מכתבו למח"ס הדרת פנים)

ובעיקר הגילוח במכונה הורה דכל שמרגישין קוצי השערות במשמוש ויד אפשר להקל, אבל כל שע"י הגילוח נעשה העור חלק כמו בתער נראה דיש לחוש לאיסור דאורייתא, ומה שדנו בזה להקל כל שאינו מודק המכונה לעור הפנים משום דחשיב אינו מתכוין, אינו נראה, שהרי דעתו על עצם הפעולה ורק נמנע בגלל האיסור, וזה הו' מתכוין. ומה שדנו עוד להקל באופן שנראה שער ע"י

זכוכית מגדלת, אין לסמוך ע"ז, ואין להתחשב בנדון זה אלא לפי ראות העין ולא בראיה ע"י אמצעים המגדלים הראות. וע"ע להלן פ"ד סכ"ה.

ואמר רבנו עוד, כי אף שנדע לו מפי סוכן מכונות [כאלון], שהוא ירא וחרד לדבר ד', שדעת המומחים היא, שאם אינו מהדק המכונה לעור, נעשה העור חלק יותר מבתער. וסיבת הדבר, כי באופן זה קופץ שורש השער מחוץ לגומא יותר מאשר בתער, והגילוח הוא איפוא עמוק יותר מבתער, וגם צמיחת השערות מתאחרת במכונה יותר בתער, ולפ"ז אם נקבל את ההנחה שלא תתכן נגיעת הסכין בעור עד השורש ממש, בגלל הרשת המפסקת בין הסכין והעור, א"כ נמצא שבזמן הגילוח ששורש השער יוצא לחוץ, לא נעשה עדיין הגילוח עד השורש, ורק אח"כ קופץ השורש בפנים ונעשה חלק כתער או יותר מתער, וא"כ אפשר דקיל מפי, מ"מ אין זה ברור אם אולינן בטר התחלת הגילוח או בטר סופו, וצ"ע, ולכן לענין מעשה אין לסמוך על סברות ללא ראיות גמורות לזיתר, ובפרט בנדון זה שהדבר נוגע בכמה לאוין דאורייתא. (הדרת פנים - זקן עמ' שג"ו (שע"ט-שפ"א). ועל סוג מסוים של מכונת גילוח שנחלקו בדינה גדולי הוראה, אמר רבנו "ספיקא דאורייתא לחומרא". והרחיב פעם הדיבור על מה שנמצא לפעמים שנתהיין היתר בדבר מסוים על סמך הוראה מדורות שלפנינו, בעוד שהמציאות נשתנתה מאז ויתכן מאד שכבר אין מעמי היתר שייכים. ונקט אז לדוגמא ענין זה של גילוח ע"י מכונה, שהמכונות שבזמננו מחליקות העור ממש, וכפי שידוע שהחזו"א ז"ל ניסה הדבר על ידי זה שרשם על פם ידו בדיו ואח"כ העביר את המכונה על הכתב ונמחק חלק מן הדיו, ואף המתגלחים בכל יום, אמר רבנו דנראה דלהלכה יש לחוש לדעת החת"ם (חאו"ח סי' קנ"ד) שעוברים בלאו דגילוח גם ככה"ג דאין בהם עדיין שיעור שער, ודלא כהנוכ"ת יו"ד סי' פ'. ובתשובה לשואלים היה תגיל לומר: הרי אפשר להוריד השערות ע"י משחה, ואף שע"ז "שורף" העור, ראוי לחוש יותר לחשש איסורי תורה ח"ו, והרי הנהיגם "שורף" יותר. ובפרט שרבים נכשלים ואינם זהירים שלא לגלח במקום הפאה עד העצם התחתון (אמנם גם בגילוח ע"י סם, אמר שעדיין יש לחוש למה שמצוי לפעמים שערות שהם רק מחלישים ואינם נתלשים אלא ע"י מקל חד שמעבירים עליהם אח"כ. ועיין בזה בנוכ"ת יו"ד סי' פ"א מכן המחבר). אך עכ"ז לא היה מוחה על כך לרבים (מלבד למקורבו ובאי ביתו). ואמר כמה פעמים כי מה שאינו מעורר על כך הוא משום דכשם שמצוה וכו', ופעם, לאחר שהפציר בו אחד להורות לו ולא אמר לו דבר ברור, הפציר רבנו לאחר שפנה הלה לדרכו

"מה רוצים הם ממני, וכי אם אחמיר להם ישמעו לי". אך למח"ס "חזרת פנים זקן" כתב (לאחר שהרשה לו להדפיס תוכן הדברים הנ"ל בתור שמועה בע"פ): "לענ"ד הוא עושה ככך דבר טוב ומועיל. ואולי ע"י זה יתבררו ויתלבנו הדברים, ויהי' בכך הצלה מעון חמור".

(בספר הליכותיו הליכות שלמה,

דברים כעין זה נכתבו במכתבים הקודמים וחזרו כי כאן כשינוי קצת, הדברים נמסרו לבנו הגאון הגדול ר' שמואל ארערכאן שליט"א ואמר שגם הוא עצמו מורה להשואלים לאיסור במכונות גילוח)

דעת הגאון הגדול רבי יעקב קמינצקי זצוק"ל

פגשתי רב חשוב והוא שמע (לאחרונה) מהגר"י קמינצקי שמעולם לא התיר מכונות הגילוח, ופעם בא לפניו שואל עם מכונה והורה שאסור להשתמש בה. (ר' משה ווינר בספר הדרת פנים עמ' שני'ו) על דבר המכונות גילוח אין זה חומרא בעלמא אלא דברים שיש בהם ממש (במכתבו לנכדו, וכן בספרו "אמת ליעקב" יו"ד סימן קפ"א)

דעת הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א

מחבר "שונה הלכות" "דרך אמונה"

כ' אדר תשס"א

הוראת רבינו הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א כי דעת החזו"א שאין שום היתר לגלח זקן בשום מכונה בין מכונת גילוח בין מכונות תספורת וכדומה ולא לסמוך על בדיקת מכונות ואין עצה אלא בסם. והראה רבינו שליט"א שכך דעת אביו באגרותיו חלק ג'. וע"ז כאתי על החתום שזה היה למראה עיני רבינו שליט"א ונתן רשות לחתום שכך הדברים.

אלהיו מן (נוסח המכתב ע"י הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א שהורה לחלמידו לכתוב בשמו, ועיין לעיל ב' מכתביו, ובספרו ארתות יושר פרק ה' שהאר"ך)

דעת הגאון הגדול רבי אהרן יהודה ליב שמינמן שליט"א

מחבר "אילת השחר" וראש ישיבת גאון יעקב

כ"ד אלול תשנ"ח

כדוע שגדולי ישראל אסרו זה קרוב לודאי שיש בזה איסור דאורייתא לדבריהם ואין מה להוסיף בזה.

אהרן יהודה ליב שמינמן. (מכתבו)

דעת הגאון הגדול רבי מיכל יהודה ליפקוביץ שליט"א

מחבר "מנחת יהודה" וראש ישיבת פוניבז' לצעירים

יום ו' כ"א אדר תשס"א

שלו' וברכה וכט"ם,

על מה ששאלת בענין הגילוח במכונה, הדבר פשוט בתכלית, אחרי שהורה זקן ס"ק מרן החפץ חיים זצוק"ל שגילוח במכונה זה איסור דאורייתא ועונבים בחמשה לאוין מה יש לדון בזה, דק"ו במכונות של זמננו.

ולב מי לא יחיד לעבוד אפי' על ספק איסור לכל הפחות כמו מסם המות, וכדבר זה שגדולי פוסקי זמננו שליט"א פוסקים לודאי איסור ודאי שזה לירא ולחרוד.

ודע לך כי אחת הסיבות שמחפשים להקל בגידון זה, בא מצד הרצון והמשיכה לחומריות והנאות עוה"ז, ועיין ברבינו יונה משלי (פ"ג ז') ח"ל גם אתה צריך לדעת כי אין מגיעין לשלמות היראה, זולתי בעשות העולם הזה הכל ותפלה, והיות האדם בעיניו עפר ואפר רמה ותולעה בעמרו לפני הש"י... ומסיים ולא גיע אל היראה מי שישים העוה"ז עיקר, והרי תכלית האדם להגיע אל היראה כמ"ש "מה ה' אלוךך שואל מעמך כי אם ליראה וגו'".

יתן הקב"ה ונוכה שיערה עלינו רוח טהרה ממרום ונכיר כולנו את האמת.

מיכל יהודה ליפקוביץ (מכתבו)

דעת הגאון הגדול רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א

מחבר שו"ת "שכט הלוי" ואב"ד ור"מ זכרון מאיר

אודות מכונת גילוח וענין איסור השחתה - אין בידי להוסיף על מש"כ בס' שכט הלוי יו"ד סי' ק"ה ס"ק ב' בקצור דלפי דעתנו יש בו איסור דאורייתא כיון דאית ביה תרתי גילוח והשחתה, ובתורה תער לא כתיב ביה אלא דך תרתי, וכמבואר ברש"י סוף מכות, ובתשובות חת"ס אר"ח, וכן הי' דעת גאון החזון איש ז"ע. שמואל הלוי וואזנר (מכתבו בהדרת פנים, ועיין מכתבו לעיל בדעת מרן החזו"א) ז' תשרי תשמ"ה לפ"ק.

אחדשה"ט וש"ת באהבה.

קבלתי מכתבו עם ברכותיו הנאמנות ויה"ר שיתקיימו כולם - וגם כב' יעמוד על הברכה ברכת שמים מעל ליום הקדוש הבעל"ט, ואשר חזר ושאל בענין מכונת גלוח שאסורה על פי התורה כאשר בארתי במק"א - וכב' רצה להמציא היתר ע"פ הידוע בפוסקים אחרונים לגלח תחלה עד פחות משיעור שערות ואח"כ עם הנ"ל, והדברים עתיקים וידועים, לא ירד בני עמכם כזה כי סו"ס יבא ודבר לדי פריצת גדר להשתמש בתער והותר הדבר ע"י פרושים, ומי יעמיד משגיח ע"ז בכל בית ישראל, וגם בשיעור פחות משיעור איכא דעות שונות - ומש"כ כ"ת לפרסם כן ברכים - אני עני עכ"פ אין מצטרף לזה.

ותריני דו"ש באהבה - מצפה לרחמי ה'.

שמואל הלוי וואזנר (בספרו שו"ת שכט הלוי חלק ר' סמן ק"ז)

ע"ד גילוח הזקן כסכין העשוי מפלסטיק

יום ב' אד"ב תשמ"ז

אחדשה"ט בכבוד.

יקרתו קבלתי ואשר הציע בשמו ובשם הת"ח הכיריו הי"ו, היות כי בארתי בעניי בשכט הלוי ח"ד סי' צ"ו שהשמוש במכונת גלוח יש בו איסור דאורייתא דתער, והבאתי כן גם בשם מרן החזון איש ז"ע, ונתעוררתם הדיות בזמן האזרון נודע מפי מומחים שאפשר לעשות סכין שיהא עשוי ממין אחר לא מבחול אלא מפלסטיק חזק וחד וניתן לעשות הסכינים שבמכונת הנ"ל ג"כ מפלסטיק.

ונסתפקתם אם איסור ההשחתה דוקא בברזל או גם במין אחר, והספק אם הוא דרך גלות, ותליתם ספק זה במחלוקת האחרונים דהנה הגאון מהר"ש בתשובת גוב"ת יו"ד סי' פ"א כתב שגם אבן אסור ואין לחלק בין אבן לברזל, והגאון חיד"א בתשובת חיים שאל ח"א סי' נ"ב דעתו שאבן לא נחשב דרך גלות ופשוט לו שמותר, ולפי דעתכם לכאורה ספיקתכם בענין סכיני פלסטיק תולה בזה, ויש לעיין כמאן קיי"ל, וצ"ע בעיניכם הלכה למעשה.

אשיב בקצור הנה שני גדולים הנ"ל נחלו בלשון הבית הלל יו"ד סי' קפ"א שכ' יש איזה אבן שמפספסים במקום הזקן והוא משיר השער ג"ל שהוא איסור גמור ודומה למה דאיתא בגזיר מ' ע"א ותגלחתן מצוה פשיטא מ"ד משום עבורי שער הוא ואפילו סך נשא קמ"ל, ושני הגדולים ראו ותמהו דהא זה ראייה לסתור דכה"ג לא נקרא תגלחת רק בתער יע"ש בדבריהם.

ובעניותי ראית הב"ה פשוטה דאי ס"ד דדוקא מתכת נקרא תער אבל לא אבן מחודד שחותך מעיקרו כשער, א"כ הו"ל להגמ' להגיה רכותא גדולה דאפילו חתך השערות באבן דאיכא למעשה גם גלוח וגם השחתה ואעפ"כ לא נקרא תער ומ"מ ס"ד דמהני קמ"ל, ומדלא קאמר כן א"כ מוכח דאם באמת מגלח וגם משחית עד עיקרו באמת הוא תער דאורייתא, ובאמת גם הגאון החיד"א לא התיר באבן רק דרך פספס ר"ל שגרר האבן על השערות ומשחיתם וכיון דאינו חותך ממש אינו נקרא גלות, אבל באבן חרוך ממש לא אמר, ומש"כ שם ובאבן הנזכר תיקף משרת שער ואיכא השחתה, היינו השחתה אבל לא גלות, ור"ל לאפוקי מהם שבא גם ההשחתה רק לאחר זמן, וקרוב לשמוע דמסרך האיסור דאורייתא אם האבן מחודד דמגלח ומשחית עבור זה אוסר הבית הלל פספוס באבן מחשש שיבא לידי גלוח ממש.

ואמנם מה שיש לדמות לנושא דידן הוא מחלוקת הראשונים בענין מלקט ורהיטני דפטור במכות כ"א דלדעת הריב"ן ושאר ראשונים רהיטני הוא כלי אומנות שמגלח כמו תער והפטור משום שאין דרך גלוח בכך ולדעת הר"ן רהיטני כעין המלקט צבת המלקט שערות שלא כדרך גלוח אבל בכלי אומנות הנ"ל אשר באמת מגלח ומשחית יתכן שחייב, אע"פ שהגלוח אינו כדרכו, אבל באמת דא טעותא דגם להריב"ן ודעימי' הפטור משום שאינו דרך גלוח אבל כל שהוא דרך גלוח מה לי באבן בעץ או במתכת פשיטא דאסור, ע"כ לא מצאתי מקום להקל בשאלתו, והדברים פשוטים.

שמואל הלוי ואזנר (בספרו שו"ת שכט הלוי חלק ה' סמן ק"א)

דעת הגאון הגדול רבי ניסים קרליץ שליט"א מחבר "חומ שני" ואב"ד רמת אהרן וראש כולל חזו"א

כ"ח שבט תשס"א

על דבר שמוש במכונות גלות, אף דמבואר בשו"ע סמן קפ"א דנזקן גילוח במספרים כעין תער שרי ותער דוקא אסור מכל מקום כפי הנראה במכונות ע"י דחיקה נכנס העור לבין החריצים והוי תער ממש, ואף אם יזהר שלא לדחוק רחוק הדבר שלא ישל שהרי בשערה אחת עבר על איסור דאורייתא, על כן פשוט וברור שאי אפשר להקל בשום סוג מכונה ולהכנס לספק דאורייתא, ובדיקה ע"י ממוש שערות אחר הגלוח אינה מועילה לחשש זה כלל.
ש.י. ניסים קרליץ. (מכתבו)

דעת הגאון הגדול רבי משה שמואל שפירא שליט"א ראש ישיבת באר יעקב

כ"ז אדר תשס"א

נעימות בימינכם נצח,

בדבר שאלתכם לדע דעת מו"ר אבי הגאון הגדול רבי משה שמואל שפירא שליט"א בענין מכונות הגלוח, אשיבכם את אשר שמעתי עת נכחתי כשנשאל על כך.

וזאת היתה תשובתו, כי על מכונות הגלוח שהשיער נמשך הרי זה פשוט שעובר בהשתמשות במכונה זו באיסור דאורייתא ממש וגם במכונות שאינן מושכות את השיער יכול להגיע לידי איסור ע"י שהבשר נדחק למכונה (אפי' בוגיעה קלה אחת) וקשה מאוד להשמר מכך, ובכללות - הרי יש מקומות (בשיער העליון) שיש מהראשונים שסוברים שמספרים כעין תער גם אסור ובשו"ע כתב שיש לחוש לדבריהם ואולי מכונות שלנו חשיבי כמספרים כעין תער. והשי"ת יפרישנו מכל חטא ועוון.

ביקרא דאורייתא

נפתלי צבי יהודה שפירא (המכתב היה למראה עיני הגאון הגדול שליט"א)

דעת הגאון הגדול רבי אברהם יעקב זלזניק שליט"א
ראש ישיבת עץ חיים

אדר תשס"א

במכונות הגילוח יש בו שתי הדברים כמו תער, שהם גילוח בדבר שדרבנו לגלח, והשחתה של השערות, ולכאורה יש כאן ה' לאוין דאורייתא, על כן המגלח יש לו לגלח בסם.

אברהם יעקב זלזניק (מכתבו)

דעת הגאון הגדול רבי משה שמרנבוך שליט"א
מחבר "מועדים וזמנים"

ט"ז בתמוז תשמ"ט

קבלתי מכתבו עם הסכמות מגאוני ישראל שליט"א לאסור לגלח במכונת גילוח, ולא צריך לדידי ודכוותי דכל גאוני הדור הסכימו לאסור, ותמנהי הלא עובר בחמש לאוין, ובמגלח עצמו עשרה לאוין, ובר"ן סוף יומא ששני לאוין כאסור סקילה בחומריו, וכל פעם ופעם נכשל ח"ו בחמורות שבחמורות. וכאסור המפורסם בתורה לא אמרינן מוטב שיהיו שתנין, ולכן טוב הוא עושה למנוע בית ישראל ממכשול, ושפיר ראוי להעמיד הדין על תילה.

המצפה בכליון לישועת ה',

משה שמרנבוך (מכתבו)

דעת הגאון רבי שריה דבליצקי שליט"א
מחבר "זה השלחן"

אדר תשס"א

הגני כזה לעורר אודות מה שנתפשט לגלח הזקן במכונות השמליות שרוב ככל גדולי הזמן שליט"א ולהבריל זצ"ל, לא היה דעתם ואין דעתם נוחה מזה כלל, גם מדובר בכל סוגי המכונות המגלחות במספר אפס, והרי מן החפץ חיים זצ"ל בליקוטי הלכות מכות אסר גם במכונת די מספר אפס שהיה נהוג בזמנו, כל שכן המכונות החשמליות לכל סוגיהן המורידות יותר ויותר מאשר מכונת היד

הג"ל, ורוב הגדולים אוסרים מעיקר הדין ממש ודהיינו שעוברים בזה חנוש לאוין וכמו בתער ממש, והנה הגם שקשה להחליט כן ממש דהרי כהיום רוב המתגלחים שומרי תר"ם משתמשים בזה, ולא ניהא ליה וכו' לומר שעוברים דאורייתא ממש, מכל מקום הבני תורה לומדי הישיבות הקדושות, הכתורים היקרים נ"י עליהם ודאי ודאי להתמיד בזה, ולא רק בנדר חומרא וחסידיזת אלא מחשש גדול מאוד שעוברים בזה על לאוין דאורייתא, ועליהם לדעת נ"י המיסקל בזה שזה ממש כאוכל בשר או עוף מהכשר מפוקפק ביותר שאם כי אין לומר עליו מריפה ממש, מ"מ כל בן תורה לא היה מעז לטעום מזה ואף הגלים היה אוסר לעצמו, כן הדבר הזה ממש, ואם שמענו שגדול אחד זצ"ל היה מתיר המכונות הרי לעומתם כל הגדולים אוסרים ואם כן אך אפשר להקל בזה, ומה שאומרים שלא לדחוק על הכשר, זה הכל שאין להאריך בביטולו וראיתי בספר ארחות רבינו בעל קהילות יעקב זצ"ל וזיע"א שלא הסכים למי ששאלו, להשתדך עם בחור המגלח במכונה, ולכן מעתה והלאה כל אלו שנתנו להקל בזה, ינהגו מכאן ולהבא להתגלח רק במשחה שאין בזה שום איסור, (רק שמקום הפאות גם במשחה אסור, ואכמ"ל) וכבר ידועים דברי הרב"ש ז"ל הוכחו כב"י או"ח סמן תר"צ שאפילו בעסקי העולם כל משכיל בוחר לנפשו הדרך היותר בטוח וכו' על אחת כמה וכמה שיש לנו לעשות כן בדרך התורה והמצוות שהם כבשוננו של עולם ואיך נגיה הדרך וכו' ונכניס עצמנו במקום צו וכמשעול הכרמים, עכ"ד.

שריה דכליצקי (מכתבו,

ומש"כ שגאון אחד זצ"ל התיר המכונות אמר הגאון ר' ראובן פיינשטיין שליט"א שהוראת אביו הגאון הגדול רבי משה פיינשטיין זצוק"ל במכונות גילוח היתה להתיר דוקא בשני תנאים, האחד כשהגלוח במכונה אין זה דרך גילוח כגון בזמן ההיתר בארה"כ כפי שסיפר שהיו אז כל הנכרים מגלחים בתער ומכונת גילוח היה רק למקרים לא שכיחים, והשני שאין כוח הלהב של הסכינים שבמכונה חד באופן שיכולים לחתוך שיערה בסכין אחד בפני עצמו אלא יכולים לחתוך רק כשהם שנים זה לעומת זה, ואם אין אפי' אחד מהתנאים דעתו לאסור, וכעת אין קיים אף לא אחד מהתנאים, כי בכ"מ מצוי הדרך לגלח במכונות גלות, וגם להב הסכינים שבמכונה חד שיכול לחתוך שיערה בסכין אחד בפני עצמו, ולכן יותר לא שיך החיתר. עכ"ד)

הצטרפות הרבנים הגאונים הספרדים

דעת הגאון רבי עמנואל מולידאנו שלימ"א

מחבר "עומה אור" ומראשי ישיבת שארית יוסף

הנני כיהודא ועוד לקרא לאחר כל דברי הרבנים הגאונים, על דבר גילוח הזקן במכונת גילוח חשמלית, ביררתי אצל הבחורים שיחיו, ואמרו כיון שיש שני סכינים במכונה (כמו פיליפס) והראו לי אותם, והאחת גורמת משיכת השערות לתוך הרשת (המבדילה בין הסכין לעור) ואחת חותכת, ובאופן זה הכל מודים שאסור שגשחת הזקן ממש, ואחר הגילוח הכל חלק בין אם מעבירים היד על מקום הזקן מלמעלה למטה ובין אם מעבירים היד מלמטה למעלה, ולכן הבחורים מורידים הסכין המושך, ואולם גם בסכין הנשאר אם לוחצים המכונה או אם מעבירים כמה פעמים המכונה הלך ושוב, יוצא חלק דגשחת הזקן, ולכן כמה מבני הישיבה מגלחים במכונה הנ"ל לאחר הורדת הסכין המושך בלא ללחוץ, ובלא להעביר כמה פעמים המכונה.

ובמכתב דעת מרן הגאון רש"י איערבאך זצ"ל כתב להיפך מהנ"ל בשם מומחין, דכשלא לוחצים, נמשך שורש השיער לתוך המכונה, ונחתך (ואף שגשאר חלק מהשורש, כיון שאחר הגילוח חוזר השורש למקומו והעור חלק לגמרי מזדד שם לאסור). ואפשר דהמומחין איירי בלא הסרת הסכין המושכת, אבל לאחרי הסרת הסכין המושכת אם לא לוחצים לא גשחת הזקן.

והנה אפי' אם נניח שכך הוא המציאות, מ"מ ודאי שאינו ראוי כלל לגלח במכונה, דעלול ללחוץ בקטע אחד מן הזקן בלא כוונה והריוה משחית זקנו, ואין בזה היתר דאינו מכיון, דלא הלחיצה הוא מעשה האיסור אלא החיתוך והרי לזה הוא מכיון וכמש"כ הגרשו"א שם, ואפי' יחתך רק שתי שערות עובר בכל תשחית פאת זקן, [ואפשר דאפי' בשערה אחת עובר כמו גבי נזיר דסני בשערה אחת בשביל לעבור על תער לא יעבור על ראשו כמו שפסק הר"מ פ"ה מניירות הי"א, ועיין מנ"ח מצוה רנ"א אות ה', ואף דכפאת הראש אם נשאר שיעור פיאה שהוא ארבעים שערות או ארבע שערות אינו עובר לדעת הר"מ, אפשר שרק גבי פאת הראש שנאמר לא תקיפו (דע"י שמגלח הפאות נהיה היקף בראשו מאחורי האזניים עד המצח) בזה הוא דאם נשאר שיעור פאה אין כאן הקפה, אבל גבי זקן, דהא דכתיב לא תשחית פאת זקן בא לומר שרק מקום הפאה אסור לגלח, נראה בפשוטו שגם בהשחית שערה אחת ג"כ חייב].

והרי התה"ד סימן רצ"ה כתב דנכון להודיר לא לגלח במספריים מחודדים מאד, שמא יבא לחתוך בתחתון ולא בעליון והוי תער, והביאו הרמ"א ביו"ד טמן קפ"א ס"י להלכה ע"ש, וכתב הגר"א שם ס"ק ט"ו, שמקור התה"ד הוא מפסק תום' אות כ"ו ח"ל: פאת הראש חייב במספריים כעין תער, השחתת זקן דוקא כתער אך גם במספרים יש לחוש מפני הוזה התחתון שמגלח כתער ע"כ, הרי אפי' במספרים אם יש לחוש שיבא לגלח עם הוזה התחתון ראוי להמנע, וק"ו במכונת גילוח שעלול מאד שיבא ללחוץ או להעביר הלךך ושוב, ואך יבנים עצמו לספק איסורי תורה, מלבד זה, זו פירצה גדולה, שהבחורים הצעירים שבאינו לישיבה בלא חתימת זקן כשרואים שכל המבוגרים מגלחים במכונה, יבואו ללמוד שמותר לגלח בלא שום תנאי, גם אם ילחצו, וגם אם יעבירו הלךך ושוב המכונה, וכן בעלי תשוכה יבואו להקל בלא שום תנאי.

וב"ה בישיבת פוניב' מלבד מה שהרכה בני תורה לא מגלחים כלל הזקן, גם המגלחים, מגלחים רק במשחה, וגם בזה יש לזהר שהמקל שמעבירים בו המשחה לא יהיה דק שיכול לחתך שערות שהתרככו ע"י המשחה אלא בשאינו יכול לחתך רק לסחוב השערות הרכות כמלקט ורהיטני.

עמנואל מולידאנו (מכתבו)

דעת הגאון רבי משה צדקה שליט"א

ראש ישיבת פורת יוסף

אדר תשס"א

ראיתי פסקים מגדולי ופוסקי הדור האוסרים לגלח במכונה, וזה בענין של ה' לאוי דאורייתא, אי לזאת הררצה לגלח יגלח בסם..

משה צדקה (מכתבו)

דעת הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת כף החיים

מארץ לבאר שאין להמציא סברה של כתישה

אודות שאלתו כמה שמענו קצת שהגילוח במכונות החדשות לא הוי בגדר גילוח והשחתה דאסרה תורה, אלא הוי בגדר "כתישה" ולפיכך י"ל דשרי וכו' וכו' -

והנה אף שאני איני כדאי מכל מקום לענ"ד נראה דאין כאן אלא שינוי השם גידוד ותו לא, והמוחש לא יוכחש, ומכל גדולי רבותינו שאסרו למכונות הג"ל סתירה יוצאת לסברה מחודשת זו, ויש לתמוה על הרצה לסמוך על חילוקים כל דהו באיסורי תורה, צא וראה מ"ש הגאון מהרש"ם ז"ל בתשובותיו ח"ה (סי' מ"ד סד"ה ואולם) "ובכל זאת מסתפינא להקל מסברה באיסור תורה, וכבר כתב הר"ן ז"ל בתשובותיו דאין לסמוך על סברות באיסורי תורה", ע"ש, והדברים ק"ו ומה אם שר התורה ועמוד ההוראה הגאון האדיר מהרש"ם זלה"ה שמברתו תורה היא, לא רצה לסמוך ע"ז באיסורי תורה מה נענה אנו והכיצד יתכן לסמוך על סברה כח"ט השער"ה, ועיין לגאון מופה"ד מהרש"א אלפנדי ז"ל בפסק השמיטה בשו"ת הסבא קדישא ח"א (חיו"ד סי' כ"ב דע"א ע"א) שכתב "ומה מאד יש להפליא על דבריו אלו דסמך על דעתו, דאפילו הראשונים אשר לבם פתוח כפתחו של אולם ונהרין להו שבילי דכולי תלמודא וכל דברי הגאונים כמאן דמונח בכסתייהו וכל רז לא אניס להו וקיימו מה שאמרו ז"ל אדם כי ימות באהל, חשו לדברי מי שקדמם ולא סמכו על דעתם הרמה, כ"ש אגן יתמי דיתמי שנסתמו מעיינות החכמה, ושר של שכחה מצוי, ולית לן כאצבעתא בקרא בסברא שנסמך על דעתינו", ע"ש, וראה מ"ש הגאון מהריא"ז עניול ז"ל, תלמידו המובהק של רבינו הגאון בעל קצות החושן, בתשובותיו (סי' צ"ד דפ"ד סע"ב) "וכלל זה יהיה מסור בידך שאין אנו רשאים לחדש דין והלכה בסברתנו העניה והדלה, כי אם לפרש את דברי הפוסקים הקדומים לנו וכמו שאמר התנא האלוקי לריב"ב אם לקיים דברי חכמים וכו' חכם גדול אתה שקיימת דברי חכמים (עיין געעים פ"ז ופי"א) איברא אגן יתמי דיתמי חלילה לנו להריג ראש ולפצות פה נגד פסקי רבותינו הפוסקים ראשונים ואחרונים, והדבר הקשה לנו נתלה בחסרון דעתינו וקוצר השגתינו שהוא האמת". וכתב הג"ר יהודה עייאש ז"ל בשו"ת בית יהודה ח"א (תא"ח סי' ה' ד"ה ואחרי) "ומגין לנו להמציא דין חדש מדעתינו בלא סברה וראיה", והגאון מסולאב ז"ל בשו"ת שם אריה ח"א בתשובות שבסוה"ם (ס"ס י"ג ד"ה כעת) כתב ע"ד הג"ר יונתן ז"ל בכרית ופלתו וע"ד הגאון שואל ומשיב ז"ל, וחל"ש, ואין בכח האחרונים לחדש דבר כזה ולהכשיר מסברה בלא ראיה מן הראשונים" ע"ש, וע"ע לו בספרו ערוגות הבושם (דף קס"ז ע"ג). ורבינו החתם סופר ז"ל בחידושו לכתובות (דף כ' ע"א) כתב עד"ק של הגאון ישוע"י ז"ל "ולא נהירא לחדש מה שלא שיערו אבותינו הראשונים ז"ל", ועמ"ש בשו"ת הגרא"ל צינץ ז"ל חאה"ע (סי' כ"ב דף מ"ד ע"ג)

"ואם נפרש כן, זו קשה מן הראשונה ששום פוסק לא חלק בכך, ואין לברות הרשות נגד משמעות כל הפוסקים והמפרשים ז"ל. וע"ע לו ז"ל בשו"ת משיבת נפש מהדו"ת (ר"ס ב') שכתב "קשה לחדש מילתא דלא רמיזא בש"ס כלל", וכבר כתב כן בתרומת הדין (ס"ס ט"ז) דקשה מאוד לברות חילוקים מן הדעת שאינם רמוזים בש"ס ובפסקי הגאונים ז"ל, והביאו מרן הב"י ז"ל באו"ח (ס"ס ק"ג) ע"ש, ועיין לש"כ הגרע"א סומך ז"ל בס"ה זכחי צדק ח"ב (עמוד פ"ד) שכתב "אין אנו יכולים להמציא חילוק מדעתינו אם לא שיש לזה גילוי מדברי הפוסקים" ע"ש. וכ"כ הגאון בעל אוה"ח הק"י ז"ל בספר פרי תואר (סי' צ"ח סק"ה) "ואין לנו לסמוך על דעתנו נגד הראשונים במילתא דסברה וזאת בראיה והוכחה ברורה, כי בערך הסברה סברתם גדולה ונקראת סברה משא"כ דעתנו" וע"ע ע"ש, ועיין לגאון מהרש"ק ז"ל בשו"ת טוב מעם דעת מהדו"ק (סי' קנ"ז דמ"ו ע"ב) שכתב "אך מה כוחנו ומה גבורתנו לחלוק על משמעות הפוסקים דמשמע להיפך", ועיין בישועות יעקב חאה"ע (סי' כ"א, דכ"ו ע"א ד"ה והוא) בדברי הגאון נכד המתבר ז"ל שכתב "חלילה לפרש פירוש חדש אשר לא שערו רבותינו ז"ל להקל, כנגד דעת כל הפוסקים דאסרו גם בכה"ג", ובשדי חמד אספ"ד (מע' ה' אות ט"ז ד"ה וכתב) כתב "סברה שלא נמצאת בפוסקים קשה לחדש מדעתנו", ועיין לגחז"א ז"ל בעין זוכר (מע' א' ע"אות ט"ז) שהביא משם הגאון מהר"י הלוי ז"ל בתשובותיו (סי' ס"ב) שאין להוציא דין מסברה רק צריך לבקש סמך לזה מהגמרא או מהפוסקים ע"ש, והגאון מהרש"ס ז"ל בספר עין הרועים (דצ"ח ע"ב אות ב') הביא כן מירושלמי ערוך פסחים (פ"א ה"א) כל תורה שאין לה בית אב אינה תורה, ופירש בקרבן העדה שאין לו ראיה או קבלה מידו ע"ש, וע"ע לו בתשובותיו ח"א (סי' רט"ו) שכתב "וגם בלא ראיה אין בדינו לזודש מה שלא נאמר בש"ס ובפוסקים ראשונים", ובשו"ת דברי מלכיאל ח"ה (סי' ז' ד"ה והנה) כ' "וחלילה לנו לחדש דבר שלא נזכר בפוסקים הראשונים" ע"ש, וע"ע בשו"ת רלב"ח (ס"ס ל"ז) ולתלמידו בשו"ת רשד"ם חאה"ע (סי' קכ"ח ד"ה והנה על) ולגרי"ש נתון ז"ל בשו"ת שואל ומשיב רביעאה ח"ב (סי' כ"ט ד"ד ע"ד) ותהלה לדוד ח"ב הל' שחימה (סי' ב', ד"ג ע"א) ועוד.

ובס"ד הארכתי מעט להראות שחלילה להכריע ולפסוק במילי ואיסורי דאורייתא מכח סברה גרידא בלא שום ראיה מתימנה, והדברים ק"ו ומה אם רבותינו הג"ל זיע"א שהיו גאוני עולם ומצוקי ארץ וסקרו במסקרה אחת את כל התורה ושלטו בכל מקצועות התורה וכל זה לא אנים להו בכלל מכמני התורה, וממש כל קריה

לא שנבה מהם. ואעפ"כ הם הם הזהירו על כך שאין לסמוך באיסורי תורה על סברה גרידא וכנ"ל, אך נבוא אנן דרא בתרא ונעשה מעשה ונסמוך על כח סברה דקה ואשר אינה מוכרחת כלל באיסורי תורה חמור ותמיד, אתמהא. מה גם שבעצם הסברה המחדשת (כתישה) הזאת יש לפקפק טובא, דמיזי תער כתיב באורייתא, ואנן לא אולינן אלא בתר עצם הענין וכל שיש בו השחתה אמור, וכמבואר היטב בדברי גאוני בתראי ז"ל ועמ"ש מהר"ש בר בריה דהנוב"י ז"ל בשו"ת נודע ביהודה מהדו"ת חיו"ד (סי' פ"א) ועמ"ש בברכי יוסף יו"ד (סי' קפ"א אות ז') משם הרב"ה ז"ל ע"ש, וכמבואר דבר זה היטב בספרו דימר נ"י בהרבה מקומות, ואם אותם חכמים נ"י היו מעיינים בעינא פקחא, אליבא דאמת, בספרו דימר נ"י היו רואים שאין לסברה החדשה הנ"ל שום ביסוס, ואנן לא אולינן בתר שמא (גילוח או "כתישה" לדעתם) אלא בתר טעמא אולינן וכל שיש בו גילוח דמנינו תשובה יוצאת לסברה מחדשת דלעיל, וכבר ראיתי במכתבו דמעכ"ת נר"ו את תשובת הגאון המפורסם מהרש"ה ואוגר שליט"א בעל שבט הלוי, שכבר ביטל את המעוררין ומחי לה אמוחא ארץ דעתא, וכמבואר היטב בדבריו, ע"ש דברים המצודקים בטוב טעם דעת נאמרים. ואחתום בברכה שיזכהו השי"ת להגדיל תורה ולהאדירה ולזכות את הרבים בכל מילי דמיטב.

כעתירת ידידו הדרוש"ת באה"ר

יעקב חיים מופר (מכתבו בהדרת פנים עמ' תשי"ז)

דעת הגאון רבי יעקב תופיק שליט"א

ראש ישיבת פורת יוסף ורב העיר ביתר

ד' ניסן תשמ"א

לשאלת רבים אשר שאלונו בנותע לגילוח במכונת גילוח הנפוצות, אשר מגלחות את שער הזקן עד הבשר ממש, הננו להשיב כי אין אנו רואים היתר להשתמש בהם. משום החששות הגדולות שבהם, והוי לפחות חשש דאוריתא. אשר על כן כל אדם ירא שמים ימנע מלהשתמש בהם. ומכל מקום אותם הנאלצים להתגלח יתגלחו באופנים המותרים.

ועד כמה שידוע לנו כיום ישנם מכונות גילוח שאינם משחיתים את השיער עד הכשר ממש, ויש לפנות למכון המכנולוגי שבתח"ה הפסנתר בירושלים בכדי לברר מעת לעת את סוגי המכונות שאין בהם חשש. והמזהיר והנוהר שלומם ידבה כמי נהר.

בברכתו התורה

יעקב תופיק (מכתבו, ומש"כ בענין המכונה שהמציאו

המכון המכנולוגי עיין עוד ע"ז בסוף תשובת מרן הגר"ש אלישיב שליט"א)

דעת הנאון רבי יצחק רצאבי שליט"א

מחבר "שו"ע המקוצר" "שו"ת עולת יצחק"

יום שני ג' אדר תשס"א

נדרשתי לאשר שאלתי מבני עליה, לגלות במכתב דעתי העני' אודות מכונות הגילוח המשחיתות את פאתי הזקן אשר נפתות בזמנינו לרוב, וכמעט שאין דורש ואין מבקש גדלה ורכתה הפירצה מאוד, הגם שאין דעת תורה ולא רוח חכמים נוחה מהם, ויש לאסור את כולם כי דינם תער ממש או קרוב לו מאוד, ולא לסמוך על דמיונות או השערות שאינן מגלחות את השיער עד עיקרו, ומי מפיוס במקום לאוין דאורייתא, וגם נתברר שכחלק מן המכונות המיועדות לתספורת הראש, אסור לגלח את הזקן, והמקום ברוך הוא יגדור כל פרצותינו.

יצחק רצאבי (מכתבו)

הדרך המותרת ע"פ התורה

הדרך המותרת ע"פ התורה לגלות בסם, מתחת לעצם התחנות ולמטה, והורדת הסם לא תיעשה ע"י דבר שקצתו חד אלא ע"י דבר שקצתו מתעגל, מפני שאם היו שערות שלא נתלשו רק נותרו ע"י המשחה ה"ז חיתוך בכלי להם, וזה חפץ חיים" (בספרו נדחי ישראל" כתב: "אך יזהר שאחר המשיחה לא יסיר את השיער כסכין כי אם בקיסם של עץ וכדומה", הדוגמא שנתן החפץ חיים להיתר לנו זה קיסם של עץ, ומי שמסופק בסרגלים או כרטיסים אם זה מתעגל יכול להביאו למורה הוראה, המגלחים במכונה תחת הגרון יש להקפיד שהמקום שיך לצואר ולא לתחת הראש, מסוף העצם התחנות ולמעלה שהוא מקום הפאות לקצר בהשארת כדי לכוף ראשו לעיקרו שזה במכונת תספורת מספר שתיים, במקום הפס של סוף העצם התחנות (שגם במכונה ליטור הפס הורו גדולי הפוסקים שבדקוה שאינה פחות גרועה משאר המכונות גילוח) העצה שיחזיק סרגל או כרטיס בעת סיכת המשחה שלא תעלה המשחה מעל סוף העצם, הרוצים ליישר את הפס יותר יכולים לעשות גם הורדת המשחה שם בשפשוף עם חפץ ישר שאינו חד אלא מתעגל.

(לרנישים לכוויות מהמשחה העצה לשים משחה או קרם המתאים לעור לאחר הגלוח, או להשתמש במשחות גלוח הנמכרות בבתי המרקחת שאינם שורפות כלל, ובעצת הרופאים הם אינם מחלישים שורשי השערות, וגם בלא זה בד"כ אחר כמה שבועות העור מתרגל למשחה והכוויות נפסקות לגמרי).

ויסייענו ד' לקיים כל מצוותיו, וישם בלבנו אהבתו ויראו ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם.

את החוברת ניתן להשיג בחלוקה

026510886	הרכ קוטלר 7 כניסה גילוח	י-ם גבעת שאול קרביץ
025373599	הושע 4 כניסה בלתי יום	גאולה לוי
026432819	הפסגה 48 יום 2-12	בית גן ארנמרוי
025711995	חזון איש 52	רמת שלמה שולביץ
025870314	רכיבים 26 כניסה 3	רמות גבירץ
026513482	זרח ברנט 14	הר נוף קושלנר
025823999	דוד חזן 14 פנת אדוני הכתובות	שכונת הבוכרים לייפער
025382826	עזרת תורה 36	עזרת תורה מרגלית
025385691	צפניה 3	מטרסדורף קרליץ
035797816	דמשק אליעזר 2 פנת עזרא	בני ברק קרביץ
036160715	אביי ורבא 7	בני ברק דירה 3
089742212	מסילת יוסף 15	קרית ספר בודנר
039097669	ערכות הנחל 11 פנת הקישון	רמת בית שמש ווייל
025808750	חוני המעגל 30	אלעד שוורץ
088650010	חלקת יואב 16	ביתר מושקוביץ
049847903	רבי אליעזר בן הורקנוס 23	אשדוד ווייל
089742710	הרימונים 24	רכסים פלמון
029978421	רבי יהודה הנשיא 12	אחוזת ברכפלד דירה 11
025335944	קחילות יעקב 7	תל ציון כץ
	מנחת שלמה 4	טלזסטון בראון

בירור על כתובות נוספים וכן המעוניין במקומות שמוכרים משחת גילוח
 "מאניק"יפנה למל' 029990692, משחות גילוח אחרות נמכרות בבתי המרקחת.
 אפשר להעתיק ולצלם.

סם חיים
לעילוי נשמת
הרב שמואל ב"ר נפתלי זצ"ל
נלב"ע י"ט שבט תשנ"ט
חוגתו מרת שרה ב"ר מרדכי משולם הלוי ע"ה
נלב"ע י"ח תמוז תשנ"ח
ת.ג.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת
החבר מתתיהו בן החבר מנחם קושלנד ז"ל
נלב"ע כ"ח בסלו תשס"א
ת.ג.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת
הרב אברהם זאב ב"ר יצחק זצ"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשנ"ה
ת.ג.צ.ב.ה.